

Words matter

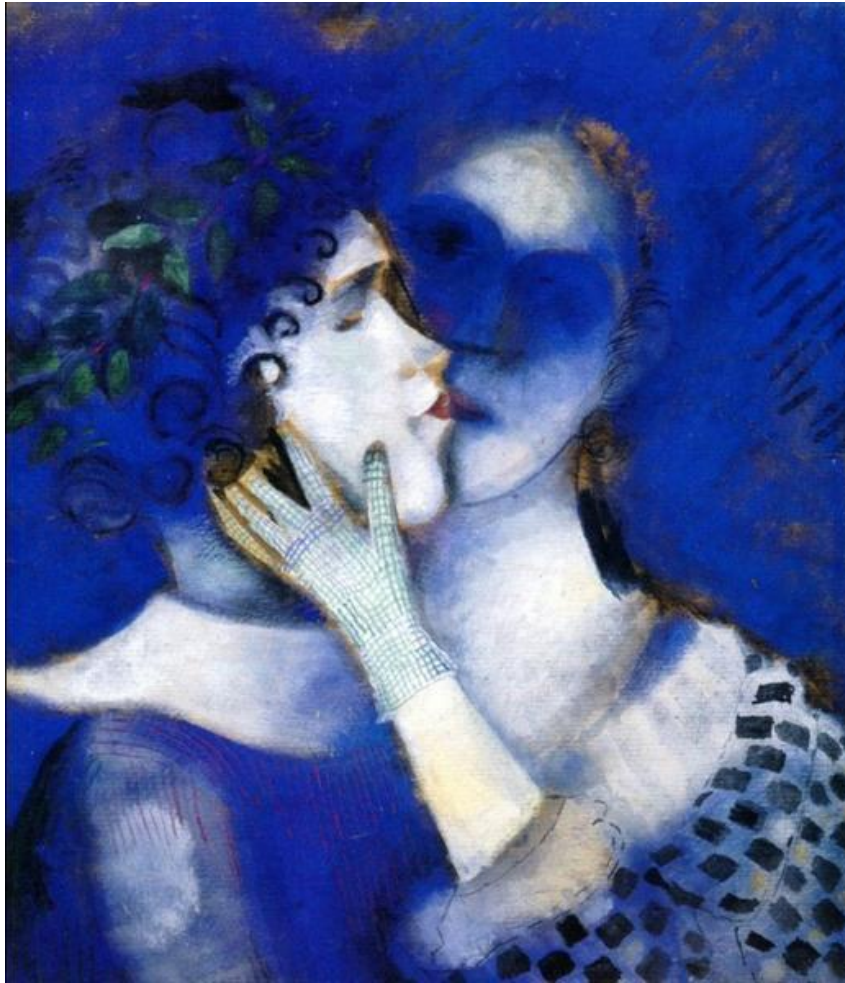
Een verkenning van de toekenning van waardes in het Nederlandse cultuurbeleid

Rikst Westra

Bachelor Thesis

dr. Simon Gusman

Juni 2020

Chagall, Marc. *Blue lovers*. 1914. Private collection.

Ze legt haar hand in zijn hals en kust hem liefdevol op zijn wang. Hij ontspant direct en hij voelt zich duidelijk veilig in haar aanwezigheid. Tranen met tuiten, het was de intimiteit van Chagalls schilderij “Blue lovers” (1914) die me compleet overweldigde met emoties die ik diep van binnen had proberen op te sluiten. Het maken en beleven van kunst (en cultuur), zowel in de passieve als actieve vorm, heeft voor mij een enorme toegevoegde waarde. Niet alleen als vlucht maar ook als onder andere betekenisgever.

Inhoudsopgave

Inleiding: de verkenning van waarde van kunst op verschillende niveaus	3
Het probleem van de intrinsieke waarde van de kunsten	6
Theoretisch kader: het toekennen van waarden aan de kunsten	9
Methodologie	13
De analyse: Cultuur in een open samenleving	15
Context	15
De grote lijnen	16
Tot in detail	19
De waarden in de praktijk	22
Intrinsiek versus Instrumenteel	22
Het waarde systeem van zes	26
Conclusie	30
Bibliografie	32

Inleiding: De verkenning van waarde van kunst op verschillende niveaus

Er zijn verschillende methodes om de waarde van kunst in te delen. Een van de meest gebruikte methodes is het onderscheid maken tussen intrinsieke en extrinsieke waarden. Zo beschrijft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Ingrid van Engelshoven de intrinsieke waarde in haar kamerbrief *Kunst in een open samenleving* uit maart 2018 als “...uiting van allerdiepste gedachten of zielenroerselen, van schoonheid en verfijning, of juist van confrontatie en rauwheid” (Ministerie van Algemene Zaken, “Open samenleving” 3). Hoewel de intrinsieke waarde door haar wel degelijk voorop gezet wordt, gaat het merendeel van de brief over de maatschappelijke ofwel de extrinsieke waarde van kunst. Door de intrinsieke waarden af te doen als puur persoonlijk en het vervolgens niet meer te benoemen, wordt de indruk gewekt dat deze voor politieke doeleinden als minder geldige argumentatie worden beschouwd. Het fenomeen waarin kunst beperkt wordt tot middel, is steeds vaker terug te zien. Voorbeelden hiervan zijn terug te vinden in de visie van theatergezelschap Oostpool, die met hun voorstellingen het publiek handvatten wil bieden voor het dagelijks leven (Oostpool). Of in het gedachtegoed van The School of Life, die met de term *cultural mining* de meest waardevolle onderdelen uit onder andere de kunsten wil halen (The School of Life).

Het woordenboek de Van Dale verwoordt “intrinsiek” als het wezenlijke (“Intrinsiek”). Maar wat is het wezen der kunsten? En staan die wezenlijke waarden dan niet juist aan de basis van onze samenleving? Mensen gaan in eerste instantie op zoek naar kunst zelf, niet naar oplossingen voor diepe psychologische problemen of de verbetering van de gezondheid. Zeker wanneer we uitgaan van de vloeibare samenleving die Zygmunt Bauman schetste in zijn *Vloeibare tijden*, blijken de wezenlijke waarden van cultuur niet onbelangrijk. Bauman stelt dat door het wegvallen van rigide structuren het postmoderne leven onderhevig is geworden aan veranderingen, met een constant beroep op ons zelfbeeld en onze identiteit

als gevolg (Bauman 30-31). De Rijksuniversiteit Groningen verkent deze vraag het onderzoek *De Waarde Van Cultuur*. Hieruit blijkt dat kunst, cultuur en erfgoed een emotionele ervaring kan leveren die tot contemplatie en het bevragen en ontwikkelen van de sociale identiteit kan leiden (Gielen 47). Het vraagstuk dat uit deze eerste verkenning naar voren komt is dat de grens tussen de intrinsieke waarde en de extrinsieke of instrumentele waarde niet eenduidig is. In dit essay zullen de door de minister gebruikte termen voor het toekennen van waarde aan kunst en cultuur uitgediept en verkend worden om vervolgens een vergelijking te trekken met een andere manier van waarde toekennen. Het onderzoek is gestoeld op de gedachte dat de begrippen die worden gebruikt om de waarde van kunst te beschrijven zorgen voor een onevenwichtig beeld op kunst en cultuur, met effect op beleid en de sector. Met de kamerbrief van Van Engelshoven als casus zullen aan de hand van deze bevindingen de leidende principes van het Nederlandse cultuurbeleid geïdentificeerd en gedefinieerd worden om een antwoord te vinden op de vraag: op welke wijze beperkt het gebruik van een tweepolig waarde systeem, zoals het intrinsiek en instrumentele systeem van de minister, het beeld op de waarde van kunst, cultuur en de bij behorende sector?

De vraag om rechtvaardiging van kunst is niet nieuw. Ook de instrumentalisatie van de kunsten, is niet een nieuw concept. Te stellen valt zelfs dat de instrumentele waarde van kunst al werd geïntroduceerd door Aristoteles. Zijn begrip catharsis, emotionele zuivering, is een begrip dat uitermate populair blijft (Belfiore & Bennett 79-80). Ook in het Nederlandse cultuurbeleid, waarin elk kabinet zijn eigen focus binnen het eigen cultuurbeleid kiest, is de instrumentele waarde sinds de jaren negentig een opvallende trend. Bij deze instrumentele waarden moet vooral gedacht worden aan bijvoorbeeld diversiteit of cultureel ondernemerschap (Hoogen en Jonker 108). Een voorbeeld hiervan is te vinden in de kamerbrief van Van Engelshoven. Op basis van vijf thema's licht de D66 minister de plannen

in het regeerakkoord verder toe. Deze brief was de aanleiding voor dit onderzoek en zal ook gebruikt worden als toetsing van het theoretisch kader.

In het artikel “Het raadsel rond de intrinsieke waarde“ schrijft voormalig hoofdredacteur van de *Boekman*, Anita Twaalfhoven, het volgende: “De intrinsieke waarde van kunst lijkt in die zin aan de waarneming van wetenschappers te ontsnappen” (Twaalfhoven). Het onderzoek *Gifts of music: Reframing the Debate about the Benefits of the Arts* onderschrijft dit gedeeltelijk. Voor het onderzoek hebben de auteurs een breed scala aan wetenschappelijke publicaties met betrekking tot de waarde van kunst onder de loep genomen. Op basis van hun onderzoek ontwikkelde de auteurs een genuanceerd raamwerk dat zal dienen als het eerste deel van het theoretisch kader van dit onderzoek (McCarthy et al xiii).

Uiteraard hebben er sinds 2004 verstrekkende veranderingen plaats gevonden in de economie en politiek. Denk bijvoorbeeld aan de economische crisis van 2008. De gevolgen hiervan zijn nog steeds voelbaar, ook in de culturele sector. Bovendien heeft het onderzoek naar de waarde van kunst niet stil gestaan. Zo werd in 2018 het onderzoek “Values in Cultural Policymaking”, door Quirijn Lennert van den Hoogen en Florine Jonker, gepubliceerd in het boek *Cultural policy in the polder: 25 years of the Dutch Cultural Policy Act*. In het onderzoek gebruiken de auteurs de waarde-regimes uit het boek *On justification, economies of worth* van Boltanski en Thévenot om de focus van het Nederlandse cultuurbeleid met betrekking tot de podiumkunsten te duiden. In tegenstelling tot het eerder genoemde tweepolige systeem gaat de basis van het tweede deel van het theoretisch kader uit van zes verschillende waarden, de theorie van Boltanski en Thévenot zal in dit onderzoek als referentiekader dienen.

Het probleem van de intrinsieke waarde van de kunsten

Zoals in de inleiding al aangegeven omschrijft de Van Dale het intrinsieke als het wezenlijke of het fundamentele. Het woordenboek geeft twee voorbeelden van gebruik van het woord. De eerste geeft een economische context, de tweede een psychologische. De economische insteek van het woord omschrijft de waarde volgens het materiaal waarvan een voorwerp gemaakt is. Neem bijvoorbeeld muntgeld: de intrinsieke waarde van een munt is de waarde van de munt volgens het edelmetaal waarvan deze gemaakt is, niet wat er mee gekocht kan worden. Daarentegen heeft het psychologische gebruik van het woord betrekking tot de motivatie. De intrinsieke motivatie is de motivatie die afhankelijk is van de aard van de activiteit en niet van de beloning die de activiteit oplevert (“Intrinsiek”). Hieruit kunnen we concluderen dat intrinsiek zoveel betekent als opzichzelfstaand. Uit de voorbeelden in het woordenboek ontstaat er een tweedeling in het begrip intrinsiek. Hoewel de twee, de psychologische en economische context, op elkaar lijken, omvatten ze niet helemaal hetzelfde. Kijkend naar de kunsten wordt dat duidelijk. Zo is de “economische” waarde, de waarde van het materiaal, van een schilderij zo goed als nihil. Wat moet men immers met een beschilderd doek? Waar het schilderij zijn economische waarde wel vandaan haalt is een complexe vraag die buiten de scope van dit onderzoek ligt. Toch zet het wel aan tot een verduidelijking van het begrip intrinsiek met betrekking tot de kunsten.

Om de complexiteit van de intrinsieke waarde goed te begrijpen geeft *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* in het artikel “Intrinsic vs. Extrinsic Value” een mooi gedachten experiment. Aan de hand van de vraag “waarom is het goed om andere mensen te helpen in tijd van nood?” wordt afgetast waar afgeleide, of wel extrinsieke, waarden beginnen en eindigen. Uiteraard is het helpen van anderen in tijden van nood een goede zaak. De vraag waarom is echter moeilijker te beantwoorden. Een antwoord zou kunnen zijn dat het goed is dat mensen voorzien zijn in hun behoefte. Het goede, of wel het extrinsieke, wordt in dit geval

afgeleid van het feit dat mensen voorzien zijn in hun behoeftes. Ook dan kan de vraag waarom wederom gesteld worden. Na een aantal iteraties zal het antwoord waarschijnlijk neerkomen op “omdat het gewoon zo is”. Op dat moment is men aangekomen bij het wezenlijke, het intrinsieke. Het intrinsieke heeft dus waarde op zichzelf. Anders geformuleerd: het heeft een waarde die niet af te lijden is van iets externs (“Intrinsic vs. Extrinsic Value”). Vertaald naar het aanschouwen van de kunsten heeft het intrinsieke in eerste instantie uiteraard betrekking op het interessant zijn voor haar publiek. Het beleven van kunst is een lonende ervaring met directe effecten als plezier, emotionele stimulatie en betekenis. Deze directe en intrinsieke waarden veroorzaken een domino effect. Zo leiden de kunsten tot groei in bijvoorbeeld het waarnemingsvermogen en het beoordelingsvermogen, die op hun beurt weer tot andere effecten leiden (McCarthy et al 37).

De rol van de intrinsieke waarde in de kunsten vindt zijn oorsprong het begrip *l'art pour l'art*. Deze vroeg 19^e-eeuwse term stelt dat kunst geen verantwoording hoeft af te leggen en dat het niet in dienst van iets anders staat (“Art for Art's Sake”). Kortom kunst is intrinsiek. Met de introductie van deze term is de beleving van kunst niet alleen losgekoppeld van de bruikbaarheid maar is het ook los komen te staan van het dagelijks leven. Er is een beeld ontstaan dat de kunsten geïsoleerd en zweverig zijn (McCarthy et al 38). Wanneer deze opvatting in een hedendaagse context geplaatst wordt ontstaat er echter een mismatch. *L'art pour l'art*, het intrinsieke, past niet in een samenleving die gespitst is op meetbaarheid en omzet. Het neoliberale politieke systeem dat gericht is op de markt voert een op bewijs gebaseerd beleid. In eerste instantie lijkt dat een verstandige keuze. Het zorgt namelijk voor legitimatie van beleid. Er kan door middel van de bewijslast immers worden aangetoond dat overheids gelden goed uitgegeven zijn. Het verzamelen van bewijslast is echter problematisch wanneer het beleid iets ongrijpbaars of buitengewoon individueel aangaat, zoals de kunsten volgens de vroeg 19e-eeuwse definitie. Immers, hoe worden intrinsieke waarden als

emotionele stimulatie tijdens een concert gemeten? De twee opvattingen staan tegenover elkaar omdat de één gefocust is op bruikbaarheid en de ander daar juist zo ver mogelijk vandaan wil blijven. Door het stoelen van beleid op bewijslast en bruikbaarheid zijn politici steeds minder geneigd om risico's te nemen. Het gevolg is dat de kunsten steeds meer aan banden gelegd worden om succes te garanderen, hetgeen vervolgens weer zal leiden tot een versmalling van het culturele veld, want alleen de volgens het beleid succesvolle onderdelen zullen gesubsidieerd worden (Gielen 30-31).

Concluderend is het probleem van de intrinsieke waarde van de kunsten een probleem dat ontstaat door een moeilijk definieerbare kern. In een samenleving die gedreven wordt door de economie wordt dit probleem in de politiek vooral een kwestie van bewijslast voor financiële doeleinden, een kwestie van het nuttige. Zo leidt een tweehonderd jaar oude definitie van de kunsten tot een tweedeling tussen de kunsten en beleidsmakers. De kunsten met een focus op het intrinsieke en de politiek met een focus op het extrinsieke.

In het volgende hoofdstuk zal het theoretisch kader uiteengezet worden. In eerste plaats zal dit gebeuren aan de hand van een raamwerk voor het tweepolige systeem. Daarnaast zal er ook gekeken worden naar een andere inslag om te verkennen of dat meer aanknopingspunten brengt. Met behulp van beide kaders zal de kamerbrief geanalyseerd, worden om naar aanleiding van de analyseresultaten de verschillen en overeenkomsten tussen beiden waardesystemen te kunnen vaststellen. Ten slotte zal er een conclusie getrokken worden over de impact van het gebruik van beide kaders op het imago van de kunsten in een politieke setting.

Theoretisch kader: het toekennen van waarden aan de kunsten.

Nu de context rondom de intrinsieke waarde en complexiteit hiervan duidelijker zijn, zal deze traditionele opvatting van de waarde van de kunsten verder in kaart gebracht worden. Dit zal in eerste instantie gebeuren aan de hand van het onderzoek *Gifts of the Muse: Reframing the Debate about the Benefits of the Arts* dat gepubliceerd is door de Rand Cooperation in 2004. Om een genuanceerder beeld te krijgen van de waarden van de kunsten én om een alternatief te bieden zal er in tweede instantie ook gekeken worden naar het onderzoek *On Justification, economies of worth*, van sociologen Luc Boltanski en Laurent Thévenot.

In *Gifts of the Muse: Reframing the Debate about the Benefits of the Arts* wordt aan de hand van een breed literatuuronderzoek een raamwerk ontwikkeld dat meer grip geeft op de tweedeling intrinsiek versus instrumenteel. Het onderzoek biedt een helder inzicht in de toekenning van waarden aan de kunsten. Zo wordt er in het onderzoek onder andere geconcludeerd dat er in beleidsvoering te veel geleund wordt op de instrumentele waarden, waarbij de intrinsieke waarde ondergewaardeerd wordt (McCarthy 67). Zoals eerder ook al uitgelegd stellen deze auteurs dat er met deze eenzijdige blik voorbij gegaan wordt aan het feit dat mensen in eerste instantie met de kunsten in aanraking komen vanwege de intrinsieke waarde. Bovendien kunnen deze intrinsieke waarden ook publieke effecten hebben (McCarthy 67-68). Het onderzoek bepleit een bredere blik op de publieke voordelen (McCarthy 69). In het raamwerk worden niet alleen de intrinsieke en instrumentele waarden tegenover elkaar gesteld, maar zetten de auteurs ook de persoonlijke waarde tegenover de publieke waarde, met als tussenstation de persoonlijke voordelen met publieke overloop. De persoonlijke waarden zijn uiteraard puur individueel. De publieke waarden daarentegen hebben juist betrekking op waarden als de economische effecten of sociaal kapitaal (67-69). Dit leidt tot het model, zoals te zien in tabel 1 waarin zes verschillende waarden onderscheiden worden:

Tabel 1

Raamwerk voor het begrijpen van de voordelen van de kunsten.

Instrumentele voordelen			
Voorbeeld	<i>Verbeterde school resultaten</i>	<i>Lid zijn van een koor of tijdschrift. Het doen van vrijwilligerswerk bij een festival</i>	<i>Een bezoek aan Amsterdam voor het Rijks Museum.</i>
Begrippen	Waardering & Creatie van kunst	Waardering, Creatie & ondersteuning van kunst	Marktwerking
Definitie	Verbetering van de waardering van kunst. En een andere manier van leren/begrijpen met andere rolmodellen.	Verbetering van het gemeenschapsgevoel en de capaciteit tot collectieve actie (met eenzelfde groep mensen)	Verbetering van de economische situatie
Private voordelen		Private voordelen met publieke overloop	Publieke effecten
Definitie	Verbetering van de individuele leven, de directe effecten.	Verbetering van de capaciteit om te waarnemen, voelen en interpreteren.	Verbetering van sociale banden en het toekennen van een stem aan een gemeenschap ("anonieme" groep)
Begrippen	Fascinatie & Plezier	Groei van Empathie & Cognitie	Creatie van sociale banden & Expressie van gemeenschappelijk betekenissen
Voorbeeld	<i>Ontlading van stress tijdens een concert</i>	<i>Het verkrijgen van nieuwe levenszichten door het lezen van een literair boek</i>	<i>Provocatieve kunst die confronteert met eigen overtuigingen.</i>
Intrinsieke voordelen			

McCarthy, Kevin F., et al. *Gifts of the Muse: Reframing the Debate about the Benefits of the Arts*. RAND Corporation, 2004. *JSTOR*,
www.jstor.org/stable/10.7249/mg218wf.5

Ter uitdaging van het inmiddels bekende tweepolige systeem zal er gekeken worden naar het waardensysteem dat ontwikkeld is door Boltanski en Thévenot. In hun onderzoek stellen de sociologen dat het vergelijken, identificeren en kwalificeren aan de basis van onze

sociale interacties liggen. In deze sociale interacties gelden algemeenheden die sociale klassen en hokjes overstijgen. Men gebruikt deze algemeenheden om dingen en mensen te beoordelen en op waarde te schatten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de betrouwbaarheid van iemands reputatie (1-18). Het systeem zou vergeleken kunnen worden met een computerprogramma. Het is geprogrammeerd om de eigen identiteit te beschermen en voort te zetten door het automatiseren van gedragingen (216). In het onderzoek worden zes waarden uitgewerkt in de vorm van werelden:

- *The inspired world*: dit regime komt dicht bij de intrinsieke waarde zoals eerder beschreven. Dit regime gaat over gevoelens en passies, over het maken en ervaren van kunst. Het beschrijft de autonome kant van de kunsten die veranderlijk is. Belangrijke begrippen hierbij zijn onder andere creatie, passie en risico (159-164).
- *The domestic world*: dit regime leunt op begrippen als generaties, gewoontes, tradities en hiërarchieën. In context van de kunsten heeft dit regime betrekking tot de geschiedenis, afkomst en erfgoed (164 – 178).
- *The world of Fame*: zoals de titel al suggereert gaat dit regime over bekendheid. Belangrijke begrippen hierbij zijn meningen, publiek en identificatie; samengevat gaat dit regime gaat over public relations en marketing (178 – 185).
- *The civic world*: dit regime gaat het over het collectief, de massa en de publieke ruimte. Dit regime is vergelijkbaar met de publieke effecten in het model van de Rand Cooperation (185-193).
- *The market world*: bij dit regime staat de concurrentie centraal. Begrippen die hier bij horen zijn zakelijk, geld, winst en resultaten. (193-203)
- *The industrial world*: dit is het professionele regime. Het is gecentreerd rondom efficiëntie waarmee het gericht is op prestatie, productiviteit en capaciteit (203-211).

In het gebruik van dit raamwerk zijn er altijd meerdere regimes van toepassing op een specifiek onderwerp. Hierin worden compromissen gesloten (Boltanski en Thevenot 277-278). Zo zou er vanuit het *industrial regime* gekeken kunnen worden naar de problematiek rondom bijvoorbeeld de bewijsvoering in het cultuurbeleid. Het gaat hier immers om een zo efficiënt mogelijk georganiseerde politiek. Deze drang naar bewijsvoering komt voort uit een economische gedreven politiek die te scharen is onder het *market regime*, want het gaat om geld. Daarentegen heeft het oude *l'art pour l'art* begrip betrekking op het *inspired regime*, maar het feit dat het nu nog steeds gebruikt wordt, een traditie, heeft betrekking tot het *domestic regime*.

Uiteraard zijn beide raamwerken een theoretisering van een complexe werkelijkheid. Ze hebben beide hun tekortkomingen. Zo wordt er in het intrinsieke-instrumentele raamwerk benadrukt dat voor sommige categorieën meer wetenschappelijk onderzoek nodig is en dat sommige voordelen makkelijker te behalen zijn via een andere weg (McCarthy et al 35). Het raamwerk van Boltanski en Thévenot is van oorsprong ontwikkeld als sociologische model en dus niet als model specifiek voor de kunsten. Toch biedt het een methodologische raamwerk waarop de waarden van kunst getoetst kunnen worden. Hoe deze twee raamwerken gebruikt zullen worden in de analyse van de brief van minister Van Engelshoven zal verder toegelicht worden in het volgende hoofdstuk.

Methodologie.

Zoals in het eerste hoofdstuk al geconcludeerd werd heeft de intrinsieke waarde van kunst een moeilijk definieerbare kern. Het is moeilijk in woorden uit te leggen wat het precies omvat. Het raamwerk gepresenteerd in *Gifts of the Muse* gaf hier meer grip op en er is in dit onderzoek inmiddels een alternatief naast gezet, dat de toekenning van waarden van kunst op een andere manier benadert. Het eerste raamwerk gaat uit van de invloed die het uitoefent op de mens, terwijl het tweede raamwerk kijkt naar welk doel de waarden dienen. Om het verschil tussen de raamwerken inzichtelijk te maken en te kunnen testen zal de brief van de minister dienen als analyse onderwerp. Tijdens de analyse zal de argumentatie van de minister in beeld gebracht worden, waarna er gekeken kan worden welke verschillende interpretaties de raamwerken opleveren en wat de implicaties hiervan zijn. In de analyse zal gebruik gemaakt worden van de kritische discoursanalyse.

De discoursanalyse is een breed begrip dat allerlei verschillende vormen kent. Het is een onderzoeksmethode die toegepast wordt in het onderzoek naar sociale verschijnselen. De onderzoeksmethode vindt zijn oorsprong in de linguïstiek. Inmiddels is deze echter ook toegetreden tot het domein van de sociale wetenschappen en betreft het taal in de breedste zin van het woord. Het gaat voornamelijk in op de betekenisgeving van taal. Hierbij is het belangrijk dat taal niet louter de werkelijkheid weergeeft. Het omvat sociaalgedrag met een zender en een ontvanger waartussen ruis kan ontstaan. Juist deze ruis, bewust of onbewust veroorzaakt door context, wordt interessant bevonden in de discoursanalyse. Bij de kritische discoursanalyse, geformuleerd door Fairclough, wordt er op macro-, meso- en microniveau gekeken naar de betekenisgeving van talige interacties (Berg 29-39). Fairclough gaat er vanuit dat het gebruik van taal verandering van gedrag kan veroorzaken en het daarmee dus een machtsmiddel is. Beginnen bij het microniveau heeft het onderzoek op dit niveau betrekking tot de specifieke taal die gekozen worden in een tekst. De keuze voor bepaalde metaforen of

woorden verraden namelijk een subjectieve houding ten opzichte van het onderwerp. Het volgende niveau waarop er naar taal gekeken kan worden is het mesoniveau. Hierbij wordt er, in het verlengde van de bevindingen van het macro niveau, gekeken naar de boodschap die de schrijver van de tekst voor ogen heeft en welke gedragingen en aannames hierbij horen. Als laatste heeft het macroniveau betrekking op de samenleving waarin we leven en de bijbehorende normen en gaat het om de grotere context waarin de tekst verschenen is (flixabout.com).

Het doel van de discourseanalyse in dit onderzoek is om de stellingname en de bijbehorende argumentatie van de minister helder in beeld te krijgen, zodat deze ingedeeld kan worden in de twee waardesystemen. Aan de hand van de drie niveaus zal de brief hierom nader bekeken worden. Deze essay doet verslag van een kwalitatief onderzoek. Hoewel er bij de discourseanalyse ook kwantitatieve data verzameld kan worden, ligt daar in dit onderzoek geen nadruk op.

Cultuur in een open samenleving.

In de analyse van de brief zal er in eerste instantie gekeken worden naar het macroniveau. Op dit niveau zal er gekeken worden naar de grotere politieke context, de omstandigheden waaronder de brief werd gepubliceerd en hoe deze ontvangen is. Vervolgens zal op het mesoniveau gekeken worden naar de in de tekst beschreven context. Van belang hierbij zijn de structuur van de tekst en de argumentatie die de minister gebruikt om haar maatregelen te ondersteunen. Als laatste stap in de analyse zal er op taalbasis naar de brief gekeken worden. Het doel van de analyse is om aan het einde van dit hoofdstuk de argumentatie helder te hebben zodat deze geïnterpreteerd kan worden.

DE CONTEXT

Van Engelshoven is minister namens de D66 in het kabinet dat in oktober 2017 werd beëdigd. Het kabinet, onder leiding van VVD-premier Rutte, is een coalitie van de partijen VVD, CDA, D66 en Christen Unie. Het regeerakkoord van het kabinet draagt de titel *Vertrouwen in de toekomst*. Het speerpunt van het kabinet is de burger weer vertrouwen te geven in de regering. Dit zal volgens het kabinet bereikt worden door de volgende actiepunten: “investeren voor iedereen, zekerheid en kansen in een nieuwe economie, Nederland wordt duurzaam en Nederland in de wereld” (Ministerie van Algemene Zaken, “Vertrouwen in de toekomst”). Onder de kop “Investeren voor iedereen” wordt de visie van het kabinet op de verschillende sectoren kort uiteengezet, zo ook de visie op cultuur. Zo wordt gesteld dat cultuur intrinsieke waarde heeft en verbindt. Ook is cultuur van belang voor de identiteit, geschiedenis en de economie. Na veel hervormingen in de sector staan een aantal onderdelen nog onder druk. Het kabinet wil daarom investeren in de kwaliteit van cultuur (Ministerie van Algemene Zaken, “1.5 Cultuur”).

Nederland kent een vierjarige politieke cyclus. Elke cyclus of beleidsperiode begint met een regeerakkoord waarna er een uitgangspuntennota als discussiestuk gepubliceerd (Hoogen en Jonker 107). De brief *Cultuur in een open samenleving* werd gepresenteerd aan de kamer door de minister op twaalf maart 2018. De brief is een uitbreiding op het eerder gepubliceerde regeerakkoord en ging vooraf aan de uitgangspuntennota die op elf juni 2019 gepubliceerd werd. In haar brief geeft ze namens het ministerie een eerste uitwerking van de visie op de waarde van cultuur en de bijbehorende plannen voor de beleidsperiode van 2021-2024 (Ministerie van Algemene Zaken, “Open samenleving”). Bij het doen van onderzoek en het opstellen van beleid zijn de minister en het ministerie van OCW ondersteund door het wettelijke advies orgaan de Raad voor Cultuur (Ministerie van Algemene Zaken, “Organogram Ministerie van OCW”).

Hoewel er bij de publicatie van het regeerakkoord wat kritiek kwam op de pleister die cultuur moest zijn voor de identiteitscrisis waar Nederland in verkeerd, wordt de gepresenteerde brief door de sector over het algemeen positief ontvangen (Noordzij). Zo schrijft Kunst '92 in een persbericht: “Kunsten '92 vindt de brief veelbelovend en zal waar mogelijk graag een bijdrage leveren aan de uitvoering van deze plannen, om te zorgen dat deze daadwerkelijk tot versterking van de cultuursector leiden” (Kunsten '92). Een punt dat in reacties geprezen werd is de nadruk die de minister legt op de intrinsieke waarde van de kunsten. Wel zijn er kritische noten die betrekking hebben op scheve verdeling van fondsen en onder belichte onderdelen en segmenten van de sector (van der Linden).

DE GROTE LIJNEN

“Cultuur in een open samenleving” is een document van 27 pagina's. Het zijn liggende pagina's met twee kolommen, afbeeldingen en tabellen. Het is duidelijk dat er aandacht besteed is aan de opmaak van het document. Het ziet er verzorgd uit. De brief kondigt extra

investeringen aan in culturele sector en de wijze waarop deze besteed zullen worden in de periode 2018-2021. In de inhoudsopgave staan negen hoofdstukken beschreven.

Opvallend in de brief is dat de minister ter ondersteuning van haar maatregelen maatschappelijke problemen signaleert, waarbij kunst en cultuur een oplossende rol kunnen spelen. Aan de hand van vijf thema's licht ze toe hoe het kabinet de plannen uit het regeerakkoord omzet naar beleid. De betreffende thema's zijn: "cultuur maakt nieuwsgierig, ruimte voor nieuwe cultuur en makers, een leefomgeving met karakter, cultuur is grenzeloos en een sterke culturele sector" (Ministerie van Algemene Zaken, "Open samenleving" 5). Elk thema heeft zijn eigen hoofdstuk met een korte introductie, waarna er met ondersteuning van bronnen uiteengezet wordt wat de relevante thema's zijn en hoe het ministerie deze wil gaan oplossen. De hoofdstukken worden afgesloten met een lijst actiepunten en een financieel overzicht van de jaren, 2018 – 2021. Ook bevat elk hoofdstuk minstens één citaat in een vergroot lettertype, dat als aanvulling op de titel een inzicht geeft in het standpunt van de minister.

Cultuur maakt nieuwsgierig. In dit thema hoofdstuk worden de snel veranderende maatschappij en de groeiende diversiteit en onbegrip voor elkaar aangehaald als probleemstellingen. Daarnaast wordt gesteld dat cultuur toegankelijk moet zijn voor iedereen. Hier gaat het niet alleen om het financieel en fysiek toegankelijk zijn, maar ook over ruimte voor een jonger publiek met een andere smaak. Een generatie die nog moeten leren om creatief te zijn zodat ze voorbereid zijn op het leven in een open samenleving. Maatregelen die hier bij horen hebben betrekking op het creëren van ruimte voor andere vormen van kunst en cultuur, het vertellen van andere verhalen en het stimuleren van jonge talenten. Cultuureducatie speelt een grote rol van muziek tot bezoeken aan het Rijksmuseum (Ministerie van Algemene Zaken, "Open samenleving" 7-11).

Ruimte voor nieuwe cultuur en makers. Dit korte hoofdstuk benoemd wederom de noodzaak om te investeren in nieuwe talenten, verhalen en vormen van kunst en cultuur. Naast de eerder benoemde aanleidingen wordt gesteld dat er de afgelopen jaren weinig ruimte voor talentontwikkeling is geweest. Bijbehorende maatregelen hebben betrekking op talentontwikkeling en moeten multidisciplinaire samenwerkingen binnen netwerken bevorderen (Ministerie van Algemene Zaken, “Open samenleving” 12-13).

Een leefomgeving met karakter. Het uitgangspunt van dit thema hoofdstuk is de waarde van de leefomgeving en erfgoed voor de vorming van identiteit. De terugkerende argumenten zijn de houvast die erfgoed biedt en de verbindingen die kunst en cultuur tussen mensen creëren. Ook wordt de toegankelijkheid wederom aangehaald. De open toegang tot erfgoed die de minister belangrijk vindt staat echter in tegenstelling tot het behalen van rendement. De maatregelen gaan in op verrijking van het beschikbare aanbod door te investeren in immaterieel erfgoed en andere vormen van erfgoed zoals archeologie, de restauratiesector en het religieuze erfgoed (Ministerie van Algemene Zaken, “Open samenleving” 14-18).

Cultuur is grenzeloos. De minister stelt in dit hoofdstuk dat de Nederlandse kunst en cultuur en vooral de creatieve industrie van hoog internationaal niveau zijn, met een innovatief en onconventioneel karakter. Deze positie en uitstraling wil de minister graag behouden om sociale en economische belangen van Nederland in het buitenland te vertegenwoordigen. Binnen de EU verdienen kunst, cultuur en erfgoed een stevige plaats en geeft het volgens de minister uitdrukking aan vrijheid van meningsuiting, tolerantie, diversiteit, gendergelijkheid en LHBTI. Er zal daarom geïnvesteerd worden in het internationale culturele profiel en internationale culturele samenwerkingen (Ministerie van Algemene Zaken, “Open samenleving” 19-20).

Een sterke culturele sector. Het hoofdstuk begint met een uitspraak van tevredenheid over de sector. Het kabinet steunt het zelf gestelde doel om de positie van werkende in de sector te verbeteren door goed werkgever-, opdrachtgever- en ondernemerschap. De minister benadrukt het belang van het eigen initiatief en belooft maatregelen die dit initiatief ondersteunen. Onder de maatregelen ontbreekt in vergelijking met de andere hoofdstukken het financiële plaatje. De minister biedt ondersteuning bij het ontwikkelen van hervormingen door bijvoorbeeld het opstellen van honoreringsrichtlijnen (Ministerie van Algemene Zaken, “Open samenleving” 21-22).

De laatste drie hoofdstukken “Voorbereiding periode 2021-2014”, “Financiën” en “Tot slot” schetsen hoe het cultuurbeleid voorbereid zal worden voor de volgende beleidsperiode en geven een overzicht van de wijze waarop de financiën over de vijf thema’s verdeeld worden om tot slot nog een korte samenvatting te geven van de brief en zijn functie. Uiteindelijk sluit de minister af met een oproep aan andere overheden om het voorbeeld van het kabinet te volgen met investeringen in cultuur en de samenwerkingen tussen de verschillende overheden te bevorderen (Ministerie van Algemene Zaken, “Open samenleving” 23-27).

TOT IN DETAIL

“Nederland is een open samenleving; een land in een delta, waar van nature ideeën in en uit stromen. Net zo min als de Rijn zich bij Lobith laat tegenhouden, stoppen kunsten en erfgoed bij de landsgrenzen. De scheiding tussen binnen en buiten, de scherpe lijn tussen wat er hier in Nederland gebeurt, en wat zich buiten in de wereld afspeelt, is een fictieve – en dat weten we al lang.” (Ministerie van Algemene Zaken, “Open samenleving” 3).

Met bovenstaande citaat opent de minister de kamerbrief. Met de Rijn als metafoor benadrukt ze bij binnenkomst de titel van de brief: de openheid van Nederland; het land waar

het water doorheen stroomt. Niet alleen brengt de metafoor van een rivier associaties met de grote krachten van water met zich mee maar doet deze beroep op het verslaan van het water en onze scheepvaart en dus onze handelsgeest. Dat de Rijn bij Lobith Nederland binnenstroomt en zich niet laat tegen houden lijkt een ongelukkig gekozen beeldspraak. Op de kaart is namelijk te zien dat Lobith helemaal niet aan de Rijn ligt en, in het geval dat dit wel zo zou zijn, ook niet de eerste Nederlandse plaats langs de rivier is (“Lobith”). Bovendien suggereert de minister, met de rivier als metafoor én het benoemen van de delta, dat Nederland ergens aan het einde van een keten ligt die alleen ontvangt, iets dat tegen de eerder aangeroepen handelsgeest ingaat. Het tweede deel van het citaat gaat verder op de metafoor van de grens. Niet langer gaat het over landgrenzen maar over binnen en buiten. Hiermee refereert de minister aan de diversiteit binnen de samenleving die voor verdeeldheid onder de Nederlandse burgers zorgt. Ze benadrukt dat dit fictieve grenzen zijn. Hiermee poogt ze de verschillen te overbruggen. Met het gebruiken van het woord fictief wordt tevens de brug naar kunst, cultuur en erfgoed geslagen. Deze zou gelezen kunnen worden zoals het in de rest van de brief beschreven wordt: creativiteit overwint diversiteit. Toch kan er ook een kritische noot in gelezen worden, namelijk dat kunst, cultuur en erfgoed deze fictieve grenzen in stand houden. Het is duidelijk dat de tekst vatbaar is voor meerdere uitleggen.

De kwaliteit en de tekortkomingen van de gebruikte metaforen laten goed zien dat Van Engelshoven op twee benen hinkt. Zij heeft duidelijk meerdere partijen tevreden te stellen met de brief. Niet alleen de partijen binnen de regering maar ook de sector zelf. Dit zorgt af en toe voor willekeurigheid, onder andere wanneer woorden als gendergelijkheid en LHBTI opeens opduiken in het hoofdstuk over het internationale cultuurbeleid (Ministerie van Algemene Zaken, “Open samenleving” 20). Ook zijn deze willekeurigheden voor meerder interpretaties vatbaar. Gezien de vroege status van het beleid op het moment van de brief en de lengte van het document niet vreemd, maar wel opvallend. Toch verraadt bijvoorbeeld het beroep op de

handelsgeest het zwaartepunt van erfgoed in de brief en wordt ook een ambitie uitgesproken voor het internationale cultuurbeleid.

Kort samengevat blijkt uit de eerste paragraaf van dit hoofdstuk dat de brief geschreven is bij het aantreden van het kabinet. Het draait om extra uitgaves die het lopende beleid aanvullen. Daarnaast is het document een eerste uitwerking van de volgende beleidsperiode. Belangrijk is om bewust te zijn dat de brief een korte samenvatting van een complexe werkelijkheid is met allerlei belangen van partijen die niet beschreven zijn in de brief. Daardoor komt de brief met momenten vaag en willekeurig over. Toch biedt de brief een verdiepende achtergrond voor de standpunten van het kabinet die eerder al in het regeerakkoord gepubliceerd zijn. Niet alleen in het perspectief van de bijbehorende maatregelen en het financiële kader, maar ook in de context van de problemen die het kabinet signaleert. De minister legt door de hele brief heen een grote nadruk op erfgoed, met de 325 miljoen die er mee gemoeid gaat niet vreemd. Toch valt er uit de argumentatie af te leiden dat het erfgoed slechts een middel is om een ander doel na te streven. De argumentatie heeft namelijk vooral betrekking op:

- de intrinsieke waarde;
- het innoverend karakter van kunst, cultuur en erfgoed;
- het verbindende karakter van kunst, cultuur en erfgoed;
- de fysieke en financiële toegankelijkheid, met de bijbehorende spreiding en het diverse aanbod;
- de cultuureducatie;
- de talentontwikkeling.

De waarden in praktijk.

Nu de brief van de minister geanalyseerd is en de argumentatie ontleedt, kan deze gebruikt worden om de raamwerken, zoals geschetst in het theoretisch kader, te toetsen. Kort samengevat is het tweepolige raamwerk ingericht om de impact van kunst en cultuur op mensen te classificeren terwijl het model van Boltanski en Thévenolt juist ontwikkeld is om het doel dat de argumentatie dient te bepalen. In dit hoofdstuk zullen de in het vorige hoofdstuk verzamelde data geïnterpreteerd worden aan de hand van de twee raamwerken om daarna de verschillende standpunten die beide raamwerken ten aanzien van de brief bieden te kunnen formuleren.

INTRINSIEK VERSUS INSTRUMENTEEL

Om te beginnen zal er gekeken worden naar het tweepolige systeem waarin de intrinsieke waarden tegenover de instrumentele waarden gesteld worden. Elke waarde heeft drie subcategorieën: intrinsiek-privaat, intrinsiek-overloop, intrinsiek-publiek en instrumenteel-privaat, instrumenteel-overloop en instrumenteel-publiek. Per subcategorie zal er in dit hoofdstuk beschreven worden hoe de argumentatie van de minister hierin past om te kijken of zij inderdaad, zoals ze in de introductie beschrijft, de instrumentele waarde verkiest boven de intrinsieke waarde.

Kijkend naar de data, verzameld in een grafiek in bijlage 1, valt meteen op dat de hoeveelheid argumenten in de categorie instrumenteel-overloop overwegend aanwezig zijn en dat daarmee de argumentatie zich voornamelijk aan de instrumentele kant bevinden. Om echter toch naar de inhoud van de argumentatie te kijken en hoe deze in het raamwerk valt, zal de inhoud aan de hand van bijlage 2 per subcategorie samengevat worden wat de argumentatie is en hoe deze zich tot elkaar verhoudt.

Intrinsiek-privaat. De minister beargumenteert dat cultuur in eerste instantie een intrinsieke waarde heeft. Ze refereert hierbij aan de rol die cultuur speelt bij de vorming van de persoonlijke identiteit, de verbeeldingskracht. Dit argument is duidelijk intrinsiek. Argumentatie uit de brief die hier op aansluit is dat iedereen toegang moet hebben tot deze intrinsieke ervaringen. Spreiding van cultuur, financiële en fysieke toegang tot bijvoorbeeld musea en concertzalen en een divers aanbod zijn hierbij van belang.

Intrinsiek-overloop. Bij deze categorie wordt er vanuit gegaan dat cultuur de capaciteit tot waarnemen, voelen en interpreteren verbetert. De minister sluit hier op aan met haar standpunt dat cultuur ons het eigene met andere ogen laat zien en ons nieuwsgierig maakt. Bovendien schrijft ze dat cultuur ons in staat stelt gevoelig onderwerpen bespreekbaar te maken.

Intrinsiek-publiek. In deze categorie gaan we ervanuit dat cultuur sociale banden schept door een stem toe te kennen aan gemeenschappen. De minister stelt dat een gezonde samenleving een brede diversiteit heeft aan nieuwe en vertrouwde gemeenschappen, elk met hun eigen stem waarbij ze lijnrecht tegenover elkaar staan of juist naast elkaar. Nieuwe stemmen zijn van belang voor persoonlijke ontwikkeling van het individu.

Instrumenteel-privaat. Het op een andere manier leren en begrijpen speelt een grote rol. Zo stelt de minister dat iedereen vroeg in contact moet komen met cultuur omdat men moet leren om creatief te zijn om te overleven in een open samenleving. Het leren over het verleden geeft hierbij een basis om naar de toekomst te kijken.

Instrumenteel-overloop. Deze categorie heeft betrekking op het verbeteren van de gemeenschap en de collectiviteit in de gepolariseerde wereld waarin we leven, een belangrijk speerpunt van de minister. In deze categorie worden dan ook de meeste argumenten in ingedeeld. Het belangrijkste uitgangspunt van de minister is om de Nederlanders met elkaar te

verbinden. Cultuur moet hierbij zowel de historische basis bieden als de creativiteit voor een innovatieve toekomst. Belangrijk hierbij is dat zij véél nadruk legt op het verbindende karakter van ons erfgoed.

Instrumenteel-publiek. In deze categorie staan de marktwerking en dus het economische centraal. Hoewel het nooit specifiek wordt benoemd, impliceert de argumentatie van de minister meerdere malen een economische drijfveer. Zo zegt ze dat kunst stilstand voorkomt en dat ze wil dat de Nederlandse cultuur zijn internationale topositie behoudt om het land internationaal te vertegenwoordigen. Op nationaal niveau benoemt ze bijvoorbeeld het vergroten van het aankoopfonds waarmee de Rembrandt-portretten van Marten en Oopjen als voorbeeld worden genoemd. Ook benoemt ze de invloed van cultuur op het vestigingsklimaat van dorpen en steden.

Nu de data in het model geplaatst zijn valt al snel op dat de subcategorieën voor een ruimer begrip van intrinsiek zorgen. De verwachting is dat dit mogelijk een andere nuance zal brengen in de waarden dan door de minister zelf geschetst. Daarnaast is het ook opgevallen dat het moeilijk is om de argumentatie in een specifieke categorie te plaatsen. Met momenten is het model natuurlijk te plat om de complexe realiteit te vertegenwoordigen. Daardoor zijn er overlappings van toepassing in het model. Om een beter beeld te krijgen van deze complexiteit, een voorbeeld naar aanleiding van het in de brief uitgebreid besproken onderwerp erfgoed. Het belang van erfgoed wordt op verschillende manieren beargumenteerd. Aan de ene kant valt erfgoed qua interpretatie door de minister in de categorie instrumenteel-overloop; het verbetert namelijk het gemeenschapsgevoel en de verbinding, het koppelt verschillende generaties (Ministerie van Algemene Zaken, “Open samenleving” 15). Daarnaast schrijft zij dat erfgoed laat zien waar Nederland vandaan komt en hoe het land ontwikkeld is; een educatieve noot die in te delen valt onder instrumenteel-privaat. Deze twee argumenten omtrent erfgoed vallen echter nog wel in dezelfde overkoepelende categorie. Ze

zijn beide instrumenteel. Toch beschrijft zij ook een intrinsiek element van erfgoed. Ze stelt namelijk dat erfgoed het eigene met andere ogen laat bekijken, ofwel een verbetering van waarneming, interpretatie en voelen (Ministerie van Algemene Zaken, “Open samenleving” 3). Hiermee valt erfgoed ook in te delen in de subcategorie intrinsiek-overloop. Maar, waar ligt het zwaartepunt? Is het de intrinsieke of de instrumentele waarde die voorop gezet wordt? Hiervoor zal teruggekeerd moeten worden naar de door de minister aangehaalde argumentatie: de intrinsieke waarde, het innoverend karakter, het verbindende karakter, de toegankelijkheid, de cultuureducatie en de talentontwikkeling.

Bij nadere beschouwing van de argumentatie om de onderlinge verhoudingen te onderzoeken kan geconcludeerd worden dat de minister eigenlijk maar één argument echt voorop stelt, namelijk: het verbindende karakter van kunst, cultuur en erfgoed. Ze schrijft: “Cultuur heeft betekenis voor de toekomst van ons land, voor het debat over identiteit en voor de zoektocht naar wat ons allen bindt” (Ministerie van Algemene Zaken, “Open samenleving” 4). Deze uitspraak vat het door haar gepresenteerde standpunt perfect samen. Alle voorgestelde maatregelen staan in dienst van dit doel. Ter ondersteuning van deze stelling besluit ze dat mensen meer moeten leren over het verleden, om hen te verbinden met het Nederlandse erfgoed én elkaar. De bredere blik aan de intrinsieke kant van het model staat ook in dienst van de verbinding, want als je anders naar je eigen omgeving kijkt ben je ook toleranter naar anderen en wordt deze verbinding versterkt. Bovendien komt een intrinsieke verbinding voort uit het individu zelf die op zoek is naar betovering en plezier.

Uit de interpretatie vanuit het tweepolige raamwerk blijkt dat de minister haar aandacht vooral te willen richten op de sociale waarden van cultuur. De resultaten van deze analyse laten een geïdealiseerde blik zien: in een gepolariseerde samenleving gebruikt de minister de sector als een soort lijm om de diverse gemeenschappen te binden. Hiermee ligt haar focus inderdaad, zoals ze zelf aangeeft bij de instrumentele waarden van kunst. De

waardering die ze krijgt voor de erkenning van de intrinsieke waarden is terecht. Toch moet men zich niet vergissen; zij weet ook de intrinsieke waarden in te zetten voor haar enigszins nationalistische doel om van Nederland een eenheid te maken.

ZES WAARDE-REGIMES VAN BOLTANSKI EN THEVÉNOT

Met de nadruk van het tweepolige systeem op de instrumentele waarde zal er nu met een frisse blik gekeken worden naar de brief aan de hand van de waarde-regimes van Boltanski en Thevénot. De sociologen onderscheiden zes eerder genoemde waarde-regimes: het *inspired regime*, het *domestic regime*, het *regime of fame*, het *civic regime*, het *market regime* en het *industrial regime*. Vanuit de verdeling van de argumenten in de vorige paragraaf is te verwachten dat vooral het *civic*, *domestic* en *market regime* een grote rol zullen spelen, omdat deze met hun focus op het collectief, de traditie en de economische aspecten voornamelijk de benoemde instrumentele argumenten zouden omvatten. Om te kijken of deze hypothese inderdaad klopt zal, net als in de vorige paragraaf, per waarde besproken worden hoe de argumentatie van de minister binnen de zes waarde-regimes ingedeeld kan worden, om vervolgens te kijken naar de onderlinge verhoudingen tussen de ingedeelde argumentatie.

The inspired world. Dit regime komt het meeste overeen met de intrinsiek-privaat categorie in het tweepolige systeem en heeft betrekking op passie en gevoelens. Tot dit regime behoren de intrinsieke waarden die de minister beargumenteert en het belang van het leren deelnemen aan cultuur.

The domestic world. Dit regime staat in het teken van de traditie. Het door de minister in haar brief veel aangehaalde erfgoed valt daarmee dus in dit regime. Belangrijke argumentatie hierbij is dat erfgoed volgens haar houvast en een stabiele ondergrond biedt, om van daaruit verder te ontwikkelen naar een toekomst.

The world of fame. In dit regime gaat het over bekendheid. De argumentatie van de minister die hier in past heeft betrekking tot het internationale karakter van Nederland als vernieuwend en onconventioneel. Hierbij zou gesteld kunnen worden dat de culturele sector dient als een soort visite kaartje. Maar ook de profilering van cultuur binnen de Nederlandse politiek wordt ingedeeld in dit regime.

The civic world. Het *civic* regime is gefocust op het collectief. De verbindende factor die de minister voorop stelt past in dit regime; cultuur overbrugt de verschillen tussen mensen. Hieronder valt ook het diverse aanbod, de spreiding, de fysieke en financiële toegankelijkheid van cultuur.

The Market world. In dit regime gaat het over de concurrentie en de marktwerking. De argumentatie van de minister die hierin past, gaat over de positie en profilering van Nederland als land en de rol die de culturele sector hier in speelt. Ook gaat ze in op de marktwerking binnen de sector door de nadruk te leggen op kansen voor talenten.

The industrial regime. Dit regime is gecentreerd rondom efficiëntie. Hiermee zou gesteld kunnen worden dat dit het meest praktische regime is. De argumentatie die hierin valt heeft betrekking op het efficiënt organiseren van de sector, zoals de samenwerking tussen de verschillende overheden en het eigen initiatief dat de minister van de sector vraagt.

In bijlage 3 worden de verhoudingen tussen de hoeveelheid argumenten per regime in een grafiek weergegeven. Wat opvalt is dat het grootste deel van de argumentatie inderdaad kan worden ingedeeld onder het *civic* en *domestic* regime. Echter, blijkt uit de grafiek in bijlage 3 dat het derde meest gebruikte regime niet het *market regime* is, maar het *industrial regime*. Dit regime is gecentraliseerd rondom efficiëntie. Hiermee laten de waarde-regimes dus een praktisch standpunt zien. Hoewel dit al aangekondigd was, valt het toch op dat er in sommige argumenten compromissen gesloten worden tussen de verschillende regimes. Een

goed voorbeeld hiervan is het argument, waarin erkent wordt dat met name de praktijk van het erfgoed veel vrijwilligers kent en dat het kabinet deze wil behouden en ondersteunen om te kunnen ontwikkelen. Hierin wordt er door de minister indirect beroep gedaan op het *domestic regime*. Mensen komen immers samen om vrijwillig mee te werken. Daarnaast spelen ook het *market* en *industrial regime* een rol door de nadruk op het goedkoop behouden, organiseren en ontwikkelen van de erfgoed praktijk. Een ander voorbeeld is de verbindende werking van erfgoed dat door het gebruik van de waarde-regimes opgedeeld wordt tussen het *domestic* en het *civic regime*. Hieruit blijkt dat ook dit raamwerk met momenten te kort schiet om de complexe werkelijkheid weer te geven. Toch is het model, doordat een sociologische ondergrond heeft en daarmee gebaseerd is op menselijk gedrag, gemakkelijker in gebruik. De categorieën zijn intuïtiever.

Een bijzondere uitspraak die met het gebruik van de regimes naar voren komt, heeft betrekking op het toekomstige beleid. Ze schrijft dat: "... de toekomstige plannen niet van bovenop worden vormgegeven, maar aansluiten bij de kracht en de ontwikkelingen in het culturele veld zelf" (Ministerie van Algemene Zaken, "Open samenleving" 23). Met deze opmerking, een zoethoudertje, bevestigt de minister wel degelijk te luisteren naar de adviezen van de Raad van Cultuur. Ook bevestigt ze echter op twee benen te hinken. Met het ene been staat ze in de politiek, houdt ze rekening met de wensen van het kabinet, volgt ze het regeerakkoord en vertaalt ze dit naar een potentieel beleid met een door dit kabinet bepaalde en dus typische focus. Het gevolg is een brief waarin een opdracht aan de sector geformuleerd wordt: cultuur moet Nederland(ers) verbinden. Met het andere been staat de minister in de sector en probeert ze deze tegemoet te komen door bijvoorbeeld te luisteren naar de adviezen van de Raad voor Cultuur en deze te complimenteren over de behaalde resultaten over de afgelopen jaren. Deze tegenstrijdigheid veroorzaakt een argumentatie die niet volledig sluitend is.

Uit de interpretatie vanuit de waarde-regimes blijkt dat de brief naast de geïdealiseerde laag, zoals geanalyseerd in de vorige paragraaf, ook een meer praktische laag bevat. In deze laag beschrijft de minister onder andere dat de sector zelf goed op weg is en dat er ingrepen gedaan zullen worden op de culturele markt met bijvoorbeeld aandacht voor talentontwikkeling. Duidelijk is dat de praktische laag in de betreffende brief niet optimaal gebruikt is. Gezien de status van het proces van de beleidsontwikkeling is dit niet gek. Toch zal bij de uitvoering van de plannen nog maar gezien moeten worden of het haar lukt de tegenstrijdigheid uit het beleid te krijgen en roept de brief dus vragen op.

Uiteraard verandert een andere analysemethode niet de inhoud van een brief. Het biedt alleen een andere manier van kijken. Uit de analyses blijkt dat dit inderdaad het geval is. Beide systemen zijn een theoretisering van een complexe realiteit en daarmee niet in staat de volledigheid weer te geven. Hoewel de inhoud hetzelfde blijft, zijn er altijd bepaalde nuances die verloren gaan of opgedaan worden met een andere manier van kijken. In het tweepolige systeem valt dit door zijn dichotome insteek het meeste op. Niet alle argumentatie kon gemakkelijk in het model geplaatst worden, zie bijlage 2. Bovendien worden de besproken onderwerpen verder weggestopt door een complexe structuur met subcategorieën. Wanneer er daarentegen gekeken wordt naar de waarde-regimes is de focus én de inhoud van de brief in één oogopslag beter in te schatten. Dit verschil tussen beide systemen is goed te zien wanneer bijlagen 1 en 3 naast elkaar liggen. Het ideaal van de minister komt in de analyse aan de hand van de waarde-regimes minder goed uit de verf.

Conclusie

Dit onderzoek omvat twee verschillende manieren voor het toekennen van waarde aan kunst en cultuur. Het twee polige raamwerk waarin de minister het intrinsieke tegen over het instrumentele plaatst stamt uit het begrip *l'art pour l'art*. Het waarden van de intrinsieke waarde speelt al sinds de vroeg negentiende eeuw een dominante rol en heeft grote invloed gehad op de manier waarop we tegen de culturele sector aankijken. De opkomst van het neoliberale politieke systeem met een focus op aantoonbaarheid staat hier lijnrecht tegenover. Het gevolg is een gepolariseerd cultuurdebat, zoals ook zichtbaar in de kamer brief van minister Van Engelshoven.

In het onderzoek is de argumentatie in twee verschillende waardesystemen gerubriceerd. De eerste waarneming is dat beide raamwerken een theoretisering van een complexe werkelijkheid zijn met ieder hun eigen tekortkomingen. Bij het rubriceren van teksten is het goed om bewust te zijn dat deze raamwerken nooit de volledigheid van de complexe realiteit kunnen. Tijdens de interpretatie viel het op dat het eerste raamwerk niet altijd voldoende toereikend was: sommige argumenten zijn moeilijk in een categorie te plaatsen.

Bij de interpretatie aan de hand van het twee polige raamwerk komt naar voren dat de minister, zoals ze zelf al aankondigt, een grote nadruk legt op de instrumentele waarde. Het ideaal van de minister en de opdracht aan de sector hebben betrekking op de kracht van cultuur om van Nederland een eenheid te maken. Dit standpunt is zo sterk aanwezig dat uit de analyse blijkt dat ze eigenlijk ook de intrinsieke waarden inzet om dit instrumentele doel te bereiken. De tweedeling intrinsiek-instrumenteel met ieder zijn subcategorieën maakt het onderscheid tussen de verschillende categorieën van kunst en cultuur complex. Om het raamwerk te gebruiken is het zeer grondig lezen en interpreteren van de tekst noodzakelijk. Daarentegen is de interpretatie aan de hand van de waarde-regimes door de sociologische

ondergrond intuïtiever en dus gemakkelijker in gebruik. De belangrijkste bevinding is dat blijkt dat een meer diverse manier van kijken mogelijk is en dat dit nieuwe inzichten met zich meebrengt, inzichten die in het tweepolige systeem onzichtbaar of moeilijk te plaatsen waren. Niet alleen laat de interpretatie zien dat de brief een laag bevat die het ideaal van de minister omschrijft, maar ook is er een laag te ontdekken die veel praktischer van aard is en aandacht heeft voor efficiëntie en marktwerking. Aan deze laatste laag heeft de minister maar weinig aandacht besteed.

Terugkoppeland aan de moeilijk definieerbare kern van het intrinsieke en de tegenstelling hiervan tot het instrumentele neoliberale politieke systeem blijkt dat de brief van de minister gevangen zit in het gepolariseerde cultuurdebat met de politiek aan de ene kant en de sector aan de andere; de minister hinkt op twee benen. Het twee polige systeem geeft de intrinsieke waarde een grote rol waarmee er te veel aandacht komt op de moeilijk onder woorden te brengen kern van kunst en cultuur, te veel aandacht voor het zweverige. Door de aandacht te richten op iets onmeetbaars wordt het bekende beeld van de chaotische, gepassioneerde en ongrijpbare culturele sector in stand gehouden. Al met al is keuze van de minister om de waarde van kunst en cultuur te omschrijven aan de hand van het twee polige systeem te beschouwen als olie op het vuur van het gepolariseerde debat. Ze houdt hiermee de tegenstrijdigheid in stand. Om nog maar te zwijgen over de belemmeren van de professionalisering van de sector. In huidige politieke systeem is deze manier van waarde toekenning beperkend en niet langer gepast

Bibliografie

- “Art for Art's Sake” *Encyclopaedia Britannica*, 23 januari 2015,
www.britannica.com/topic/art-for-arts-sake.
- Bauman, Zygmunt. *Vloeibare Tijden*. Klement, 2011.
- Belfiore, Eleonora, en Oliver Bennett. *The Social Impact of the Arts: An Intellectual History*.
 Palgrave Macmillan, 2008.
- Berg, Harry van den. “Discoursanalyse.” *Kwalon*, jaargang 9, nr. 2, 2004, pp. 29–39. *Kwalon*,
https://www.tijdschriftkwalon.nl/inhoud/tijdschrift_artikel/KW-09-2-6/Discoursanalyse.
- Boltanski, Luc, and Laurent Thévenot. *On Justification*. Amsterdam University Press, 2006.
- The School of Life. “Cultural Mining.” *Leisure*, The School of Life, 14 Nov. 2016,
<https://www.theschooloflife.com/thebookoflife/cultural-mining/>.
- flixbout.com. “Fairclough Critical Discourse Analysis.” *YouTube*, geüpload door
 flixbout.com, 2 december 2017, www.youtube.com/watch?v=3w_5riFCMGA.
- Gielen, Pascal, et al. *De waarde van cultuur*. Brussel, Socius, 2014.
- Hoogen, Quirijn Lennert van den, en Florine Jonker. “Cultural Policy in the Polder.” *Values
 in Cultural Policymaking*, geredigeerd door Edwin van Meerkerk, Amsterdam-
 Netherlands, Netherlands, Amsterdam University Press, 2018, pp. 107–25.
- “Intrinsiek.” *Van Dale*, Van Dale Uitgevers, www.vandale.nl.
- “Intrinsic vs. Extrinsic Value.” *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Stanford University, 9
 januari 2019, <https://plato.stanford.edu/entries/value-intrinsic-extrinsic/>.
- Kunsten '92. “Visiebrief ‘Cultuur in een open samenleving.’” *Kunsten '92*, 14 maart 2018,
www.kunsten92.nl/publicaties/brieven/visiebrief-cultuur-open-samenleving.
- Linden, Ton van der. “Debat over de Visiebrief van Minister van Engelshoven.” *Mestmag*, 29
 mei 2019, www.mestmag.nl/debat-visiebrief-minister-engelshoven.
- “Lobith.” *Google Maps*, Google, 2020, goo.gl/maps/mM9Ujm4KpLRJsDB4A.

McCarthy, Kevin F., et al. *Gifts of the Muse: Reframing the Debate about the Benefits of the Arts*. RAND Corporation, 2004. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/10.7249/mg218wf.5.

Ministerie van Algemene Zaken. "1.5 Cultuur." *Rijksoverheid.nl*, Rijksoverheid, 17 oktober 2017, www.rijksoverheid.nl/regering/regerakkoord-vertrouwen-in-de-toekomst/1.-investeren-voor-iedereen/1.5-cultuur.

---. "Cultuur in een open samenleving." *Rijksoverheid.nl*, 19 juli 2018, www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/03/12/cultuur-in-een-open-samenleving.

---. "Organogram Ministerie van Onderwijs, Cultuur En Wetenschap." *Rijksoverheid.nl*, 20 maart 2019, www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-onderwijs-cultuur-en-wetenschap/documenten/publicaties/2018/10/15/organogram-ministerie-van-ocw.

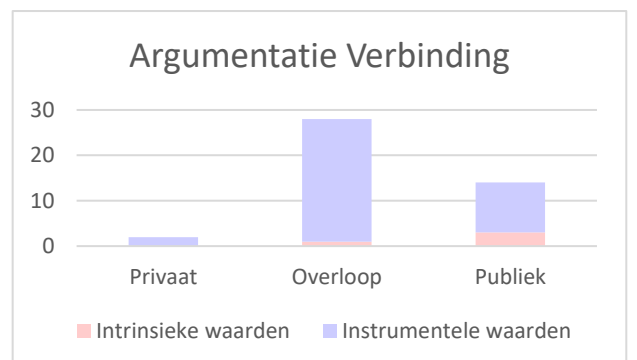
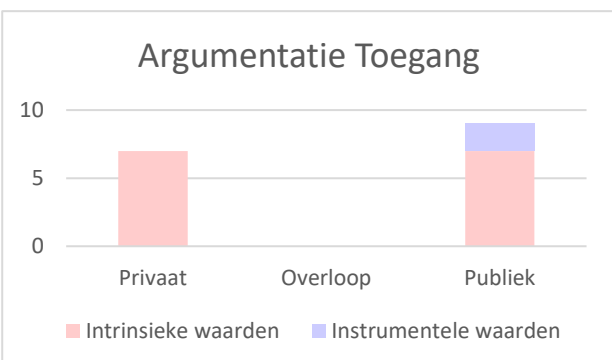
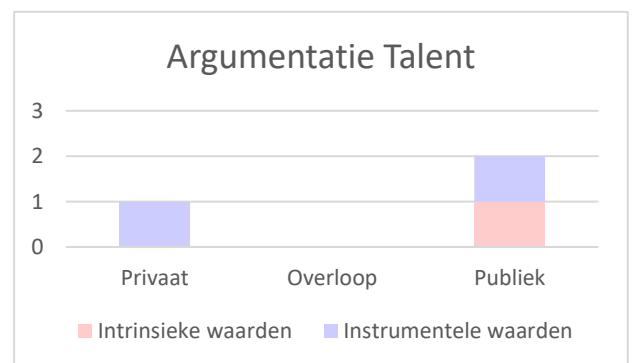
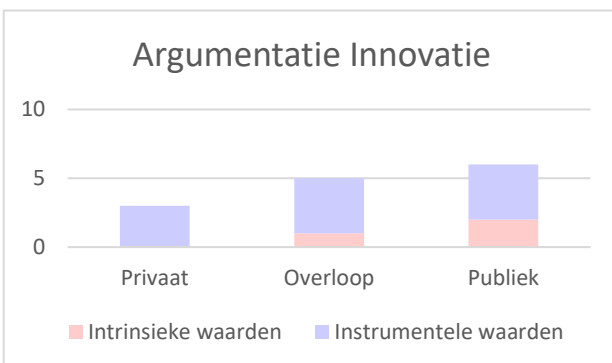
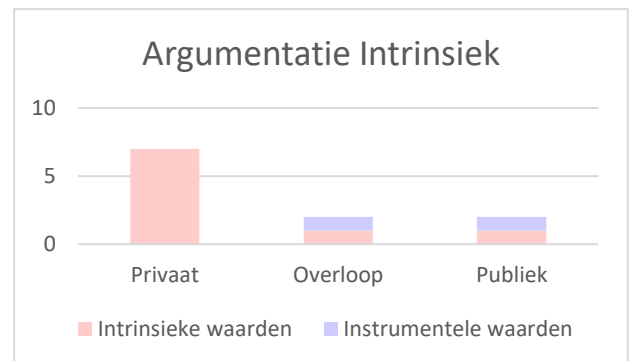
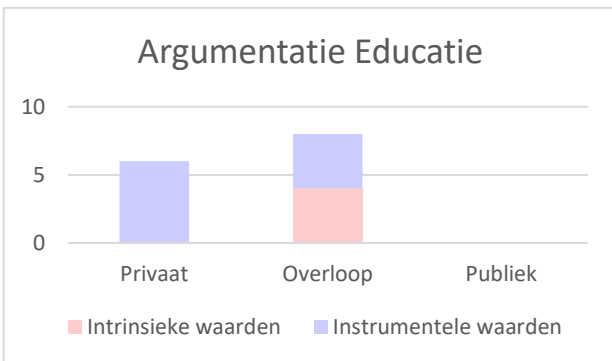
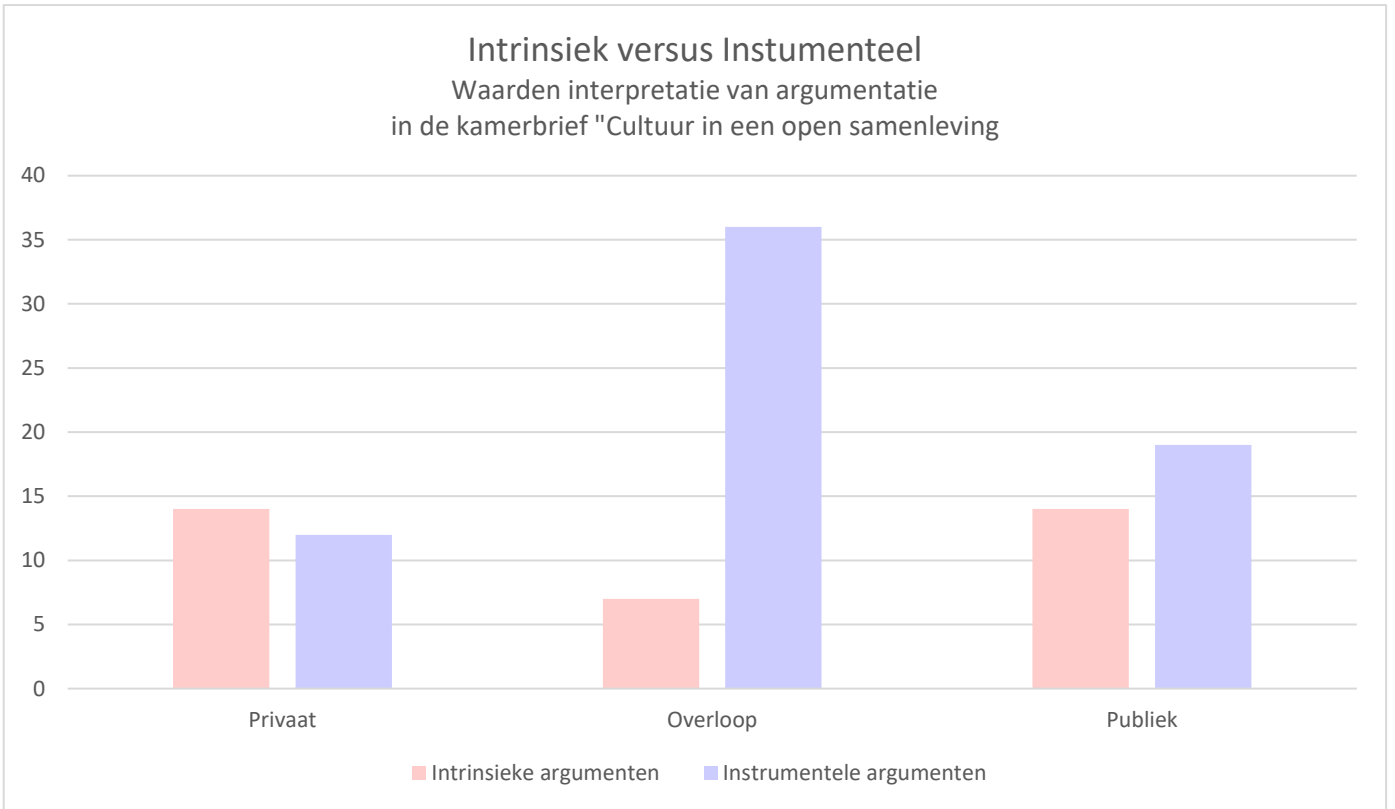
---. "Regerakkoord 'Vertrouwen in de Toekomst.'" *Rijksoverheid.nl*, 11 oktober 2018, www.rijksoverheid.nl/regering/regerakkoord-vertrouwen-in-de-toekomst.

Noordzij, Pauline. "Is er vertrouwen in de culturele toekomst n.a.v. het regeerakkoord?" *Mestmag*, 30 oktober 2017, www.mestmag.nl/is-er-vertrouwen-culturele-toekomst-n-a-v-regeerakkoord.

Toneelgroep Oostpool. "Over Oostpool." *Toneelgroep Oostpool*, www.toneelgroepoostpool.nl/over-oostpool/.

Twaalfhoven, Anita. "Het raadsel rond de intrinsieke waarde." *Anita Twaalfhoven*, 1 december 2008, www.anitatwaalfhoven.nl/?p=70.

Bijlage 1 - Grafiek zwaartepunten argumentatie Intrinsiek versus Instrumenteel

Bijlage 2 - Interpretatie Intrinsiek versus Instrumenteel

Intrinsieke voordelen			
	Private voordelen	Private voordelen met publieke overloop	Publieke effecten
Begrippen	Fascinatie & Plezier	Groei van Empathie & Cognitie	Creatie van sociale banden & Expressie van gemeenschappelijk betekenissen
Definitie	Verbetering van de individuele leven, de directe effecten.	Verbetering van de capaciteit om te waarnemen, voelen en interpreteren.	Verbetering van sociale banden en het toekennen van een stem aan een gemeenschap ("anonieme" groep)
EDUCATIE		<ul style="list-style-type: none"> - De kunsten en het erfgoed laten ons het eigene met andere ogen zien. - Daarnaast zijn 'muzikale vaardigheden, waaronder luisteren naar en meezingen met muziek, nauw verstrengeld (...) met een scala aan sociale, emotionele, cognitieve en motorische vaardigheden. - Het jeugdtheater, de jeugdfilm en kinderboeken uit Nederland hebben een sterke reputatie als het gaat om een confrontatie met een andere zienswijze. - Dankzij hun beelden en verhalen kunnen we onze eigen voorstelling van de wereld kritisch toetsen en ontwikkelen. 	
INTRINSIEKE WAARDE	<ul style="list-style-type: none"> - Ze dagen onze verbeeldingskracht uit. - Cultuur heeft in de eerste plaats een eigen, intrinsieke waarde. Als uiting van allerdiepste gedachten of zielenroerselen, van schoonheid en verfijning, of juist van confrontatie en rauwheid. - Mensen hebben ook eigen culturele voorkeuren waarmee ze zich onderscheiden. - Muziek heeft een belangrijke intrinsieke waarde. - Maar voor alles hebben monumenten, historische binnensteden, cultuurlandschappen en musea een waarde in zichzelf: ze zijn de dragers van het verleden die we koesteren om hun eigen kracht en schoonheid. - Cultuur geeft uitdrukking aan essentiële waarden als vrijheid van meningsuiting, tolerantie en culturele diversiteit. Het erfgoed hoort bij die waarden. - Schrijvers, theatermakers, filmers, ontwerpers en beeldend kunstenaars vertellen de verhalen over onze omgeving en de wereld. Ze dagen onze verbeeldingskracht uit. 	<ul style="list-style-type: none"> - Cultuur maakt nieuwsgierig 	<ul style="list-style-type: none"> - Cultuur heeft een eigen waarde, maar staat niet op zichzelf.
INNOVATIE		<ul style="list-style-type: none"> - Cultuur kan de weg vrij maken voor nieuwe ideeën en helpt ons anderen te begrijpen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Als het land dreigt in te dutten, schudden kunstenaars het weer wakker. - Het kabinet vindt het belangrijk aan te sluiten bij de eigentijdse benadering in het culturele veld;
TALENT			<ul style="list-style-type: none"> - Dit kabinet wil deze nieuwe groepen makers de kans bieden in de voorhoede te komen.
TOEGANG	<ul style="list-style-type: none"> - Cultuur is daarom van en voor iedereen. - Bij de toegankelijkheid van cultuur hoort een evenwichtige spreiding. Het Regeerakkoord is daar duidelijk over: 'Het is belangrijk dat het kunst- en cultuuraanbod voor iedereen bereikbaar is, zowel in de Randstad als de regio.' - Het kabinet hecht aan de toegankelijkheid van erfgoed en wil daarom onderzoeken of aspecten als sociale waarde, toegankelijkheid en verduurzaming kunnen worden vertaald in financiële ondersteuning. - Het bereik van cultuur via internet is de afgelopen jaren gegroeid, ook voor erfgoed. - Daarom vindt het kabinet het belangrijk te investeren in digitale toegankelijkheid van erfgoed. - Het kabinet wil ruimte bieden aan een diversiteit van verhalen en kunstuitingen en aan een nieuwe generatie makers, zodat het cultuurbeleid bij de tijd blijft en het aanbod aantrekkelijk blijft voor de gehele bevolking. - Cultuur is voor iedereen in Nederland. 		<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwe generaties hebben een voorkeur voor andere genres en verhalen. - Een aantal van de maatregelen van dit kabinet is er dan ook op gericht om de diversiteit in het culturele veld te stimuleren, ruimte voor nieuwe makers en cultuur. - Het cultuurbeleid moet bij de tijd blijven om meer mensen, vooral ook jongere generaties aan te spreken met andere verhalen en cultuurvormen. - Daarnaast wil dit kabinet andere kunstvormen, bijvoorbeeld digitale cultuur, virtual reality-kunst en mode een impuls geven. - Met die nieuwe generatie zullen we de diversiteit van het culturele leven vergroten. De nieuwe generatie spreekt een eigen taal, heeft eigen verhalen en spreekt het publiek van deze tijd aan. - Een nieuwe generatie betreedt met andere kunstvormen het podium en speelt in op het publiek van deze tijd. - Door aandacht voor andere kunstvormen en nieuwe generaties wil het kabinet ook die groepen bereiken die zich misschien minder aangesproken voelen door de verhalen die nu in schouwburgen, concertzalen en musea verteld worden.
VERBINDEND		<ul style="list-style-type: none"> - Door cultuur kunnen we het gesprek aangaan over gevoelige onderwerpen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Een gezonde samenleving kent een evenwicht tussen het nieuwe en het vertrouwde. - Cultuur wordt levend gehouden door mensen en is daarom steeds in ontwikkeling. Door cultuur nemen mensen deel aan de maatschappij. - Die voorkeuren kunnen naast elkaar bestaan, tegen elkaar ingaan of zelfs in conflict met elkaar zijn. Die spanning is kenmerkend voor een dynamische samenleving.

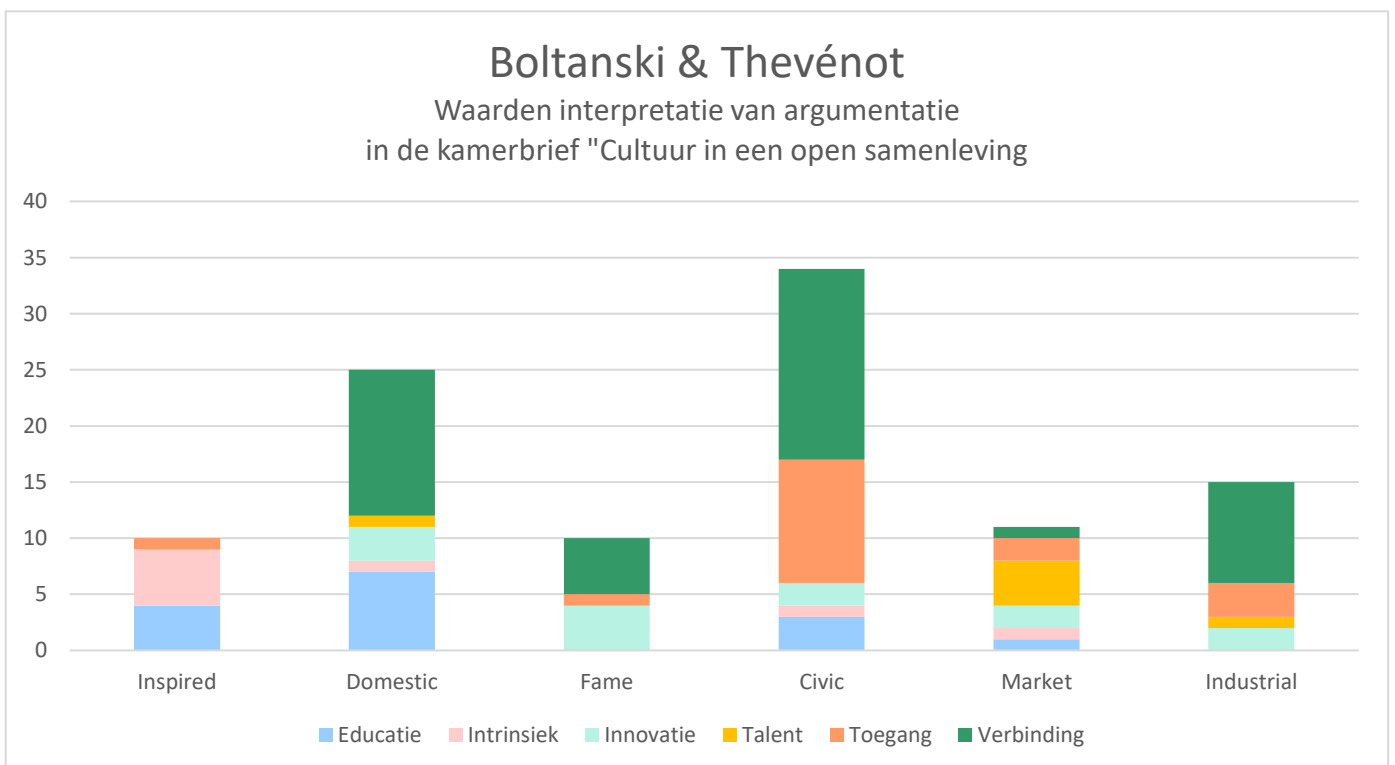
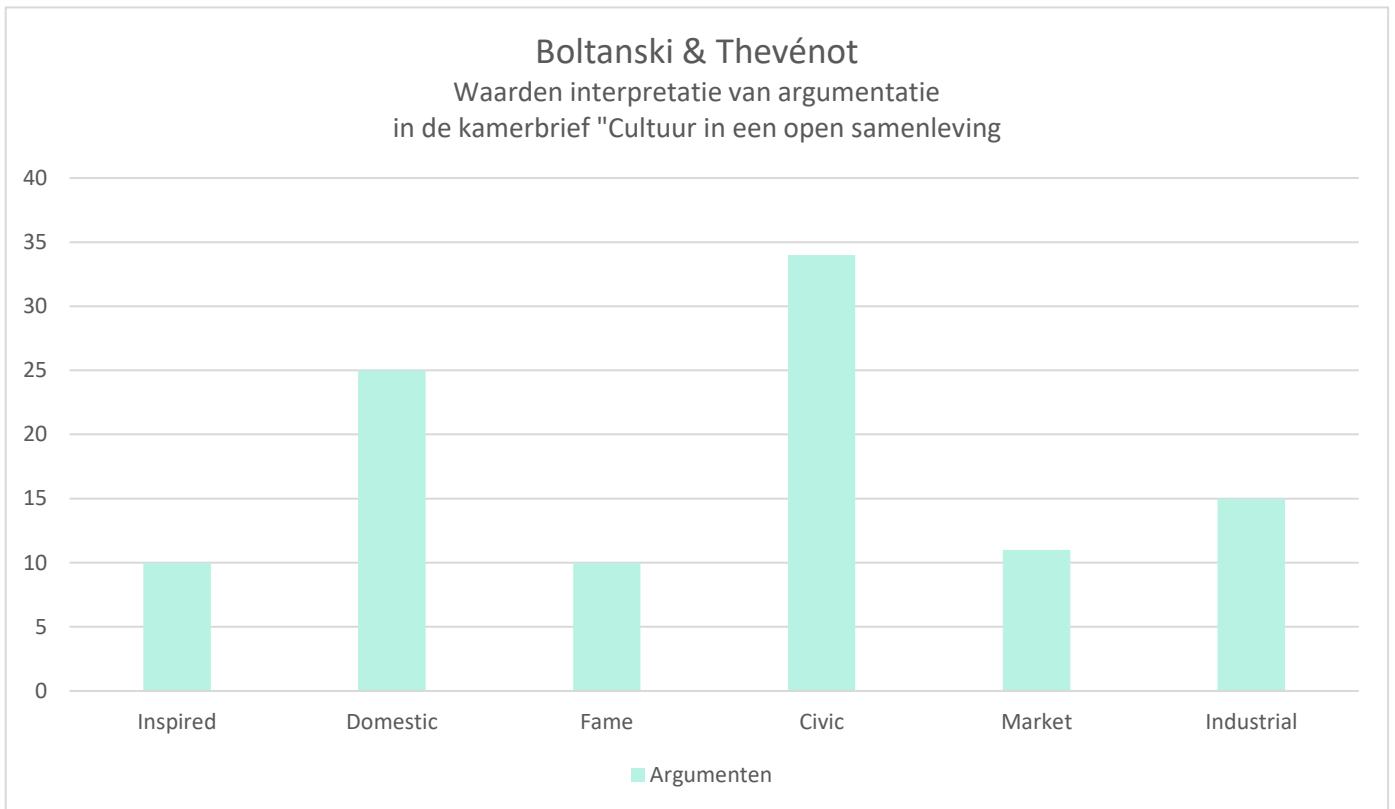
Instrumentele voordelen

	Private voordelen	Private voordelen met publieke overloop	Publieke effecten
Begrippen	Waardering & Creatie van kunst	Waardering, Creatie & Ondersteuning van kunst	Marktwerking
Definitie	Verbetering van de waardering van kunst. En een andere manier van leren/begrijpen met andere rolmodellen.	Verbetering van het gemeenschapsgevoel en de capaciteit tot collectieve actie (met eenzelfde groep mensen)	Verbetering van de economische situatie
EDUCATIE	<ul style="list-style-type: none"> - Daarom is het belangrijk dat zo veel mogelijk mensen – van jongs af aan - meedoen aan cultuur; het maken of er gewoon van genieten. - Het is belangrijk dat iedereen al vroeg met cultuur in aanraking komt. - Het gaat erom dat jongeren leren nieuwsgierig te zijn naar wat anders en onbekend is, dat zij zichzelf en hun creativiteit ontwikkelen. Om in een open samenleving te kunnen slagen moeten jongeren leren nieuwsgierig te zijn. - Het kabinet vindt dat kunst en cultuur thuishoort in het curriculum op het primair en voortgezet onderwijs. - Het kabinet wil dat nog meer scholen goed muziekonderwijs kunnen geven. - Het kabinet wil scholen ook uitdagen cultuur te bezoeken die schuurt. 	<ul style="list-style-type: none"> - Dit doet het kabinet om ervoor te zorgen dat ook toekomstige generaties hiervan blijven genieten en het erfgoed blijven beleven. - Het kabinet wil 'de kennis over onze gedeelde geschiedenis, waarden en vrijheden vergroten - Het Regeerakkoord benoemt het belang onze Nederlandse historie en waarden actief uit te dragen. - Cultuur heeft betekenis voor de toekomst van ons land, voor het debat over identiteit en voor de zoektocht naar wat ons allen bindt. Het kabinet vindt het belangrijk de kennis over onze gedeelde geschiedenis, waarden en vrijheden te vergroten. 	
INTRINSIEK		<ul style="list-style-type: none"> - De sector stelt zich als doel dat goed werkgeverschap, goed opdrachtgeverschap en goed ondernemerschap 'het nieuwe normaal worden'. * 	<ul style="list-style-type: none"> - Het is belangrijk dat de sector zelf initiatief blijft tonen
INNOVATIE	<ul style="list-style-type: none"> - Vanuit deze kennis over onze eigen achtergrond leren we waar we vandaan komen en leren we daarop te reflecteren. Van hieruit kunnen we onszelf en de samenleving verder ontwikkelen. - Makers trekken zich steeds minder van de scheidslijnen tussen genres aan.* - Ze verzamelen uiteenlopende expertise en maken gebruik van verschillende platforms.* 	<ul style="list-style-type: none"> - Het biedt in de veranderende wereld van globalisering een houvast voor de toekomst. - Met creativiteit en ontwerp en vanuit onze traditie van vormgeving wil het kabinet meewerken aan oplossingen die bijdragen aan een leefomgeving met karakter en met kwaliteit. - ook jonge designers laten zich inspireren door oude ambachten en maken nieuwe, eigentijdse producten. - Cultuur kan vooruit lopen op de tijdgeest en die (mede)bepalen. Cultuur kan de tijdgeest vangen en ertegenin gaan. 	<ul style="list-style-type: none"> - Een open samenleving als Nederland kan zich stilstand eenvoudigweg niet veroorloven. Kunst verzet zich tegen stilstand. - Het is niet vanzelfsprekend dat Nederland zijn internationale topositie behoudt als we niet ook in deze kunstvormen investeren. - Zij laten Nederland zien als land dat zich internationaal kan meten met een rijk en gevarieerd cultuuraanbod, als een land dat open staat voor internationale samenwerking en als een land dat voor innovatieve oplossingen zorgt. - Nederland onderscheidt zich door een vernieuwend en onconventioneel profiel.
TALENT	<ul style="list-style-type: none"> - De ontwikkeling van talent krijgt tegenwoordig langs verschillende wegen vorm. 		<ul style="list-style-type: none"> - Het kabinet werkt in het kader van het topsectorenbeleid aan het versterken van de creatieve industrie, die ook buiten de landsgrenzen een bijdrage levert aan urgente opgaven die wereldwijd spelen, zoals verstedelijking, klimaatverandering en energietransitie.
TOEGANG			<ul style="list-style-type: none"> - Het kabinet vindt het belangrijk dat er in steden, dorpen en in het landelijk gebied ruimte blijft voor creativiteit. Voor de aantrekkelijkheid van de steden en voor innovatie en vernieuwing zijn deze broedplaatsen nodig. - Nieuwe aankopen verrijken de collecties van Nederlandse musea en bieden inspiratie voor nieuwe presentaties voor een groot publiek.

VERBINDEND	<ul style="list-style-type: none"> - Ook investeert het kabinet extra in cultuur en in historisch-democratisch bewustzijn. - Meer aandacht voor historische en maatschappelijke ontwikkelingen helpt bij het begrijpen van elkaars achtergronden en cultuur. 	<ul style="list-style-type: none"> - Daarnaast heeft cultuur ook een belangrijke maatschappelijke functie, als thermometer voor de tijdgeest. - Monumenten, landschappen en historische gebouwen zijn bakens in een veranderende omgeving. - Erfgoed, zoals monumenten en musea, laat zien waar we vandaan komen, wat ons heden is en hoe we ons ontwikkelen. - Het erfgoed is van belang om het verhaal te blijven vertellen van het dorp, de stad en Nederland in Europa. - Erfgoed is daarmee een mooi voorbeeld van hoe cultuur een verbindende kracht in onze samenleving kan zijn. - Deelnemen aan cultuur is een manier om deel te nemen en mede vorm te geven aan de samenleving - een essentieel element van burgerschap. - een leefomgeving met karakter - In Nederland doen we ook zelf veel aan cultuur. - Cultuur heeft ook een verbindende kracht. - Als ouderen cultuur bezoeken, draagt dit eraan bij dat zij zo lang mogelijk mee kunnen doen. Daarom is het belangrijk om als overheden de grenzen tussen het cultuurbeleid en andere beleidsterreinen te slechten. - Ze vormen een collectief en staan zo sterker. - Mensen hechten aan een herkenbare leefomgeving. - Het is van belang om op een goede manier met onze monumenten, ons cultuurlandschap, onze dorpen en steden om te gaan en de kracht van ontwerp te benutten. - Het belang van erfgoed voor de identiteit en de aantrekkelijkheid van onze leefomgeving wordt breed gedeeld. Nederland is een land waarin de mens het landschap met vernuft zelf heeft gemaakt. - Dit kabinet wil de betekenis van erfgoed en ontwerp behouden door het te verbinden aan de actuele opgaven waar we nu voor staan. - In de leefomgeving zien we onze cultuurgeschiedenis terug in de archeologische vindplaatsen, monumenten en het landschap. - De waarde van erfgoed ligt vaak in de combinatie van gebruik, maatschappelijke betekenis en de cultuurhistorische betekenis. - Het rijk wil gemeenten aanmoedigen kerkenvisies op te stellen om gezamenlijk te kunnen besluiten waar we bij ons religieus erfgoed op in gaan zetten. - Volkscultuur (immaterieel erfgoed) is wat mensen samen beoefenen en wat hen verbindt. - Erfgoed is een gemeenschappelijk goed voor de samenleving en heeft een belangrijke sociale waarde. - Het kabinet erkent en waardeert de vele vrijwilligers die zich inzetten voor ons erfgoed. Het wil de inzet van mensen bij het behoud en de ontwikkeling van erfgoed stimuleren en ondersteunen. - Erfgoed kan een schakel vormen tussen oud en jong, tussen verschillende groepen in de samenleving. - Musea, archieven en monumenten laten door beelden, verhalen, film, muziek en ambachten zien hoe we in een Europese traditie staan en Europese waarden delen. - Ik beschouw de Europese Unie vooral als een gemeenschap van waarden. - Met het culturele veld en de Raad voor Cultuur vindt het kabinet het belangrijk dat de toekomstige plannen niet van bovenop worden vormgegeven, maar aansluiten bij de kracht en de ontwikkelingen in het culturele veld zelf. - In het Nederlands cultuurbeleid is vanouds oog voor de grote kwaliteit van gerenommeerde gezelschappen, symfonische orkesten en musea. - Een samenleving met een sterke culturele sector voelt beter aan wat de tijd vraagt dan een samenleving die het zonder die thermometer moet stellen. In onze tijd zijn die maatschappelijke functies van cultuur onmisbaar. Als rationalisering en rendement dominante thema's zijn in een samenleving, is cultuur als tegenkracht van cruciaal belang. 	<ul style="list-style-type: none"> - een sterke culturele sector - cultuur is grenzeloos - Een belangrijk aandachtspunt daarbij is de samenwerking tussen het culturele veld en de verschillende overheden. - We zien de toegenomen waarde van ons erfgoed voor recreatie en toerisme, voor het vestigingsklimaat en de toekomst van onze wijken, dorpen en steden. - Nederland heeft architecten, beeldend kunstenaars, schrijvers en ontwerpers die tot de internationale top behoren. - Samenwerking tussen cultuurbeleid en buitenlandbeleid heeft daarbij een meerwaarde. - In een tijd waarin de diplomatieke paden door spanningen soms smaller worden, blijkt cultuur vaak een belangrijke en nog steeds goed begaanbare weg. - Het beleidskader voor het internationaal cultuurbeleid kent een nadrukkelijke rol toe aan cultuur om sociale en economische belangen van Nederland in het buitenland uit te dragen, waaronder de rol van cultuur bij het ondersteunen van beleidsdoelstellingen op het gebied van gendergelijkheid en LHBTI. - Het kabinet ziet een wens van stedelijke regio's zich meer te profileren met cultuur.* - Het kabinet wil de nieuwe periode in overleg met de steden en provincies voorbereiden.* - Aansluitend bij de Verkenning van de Raad voor Cultuur nodigt het kabinet de andere overheden uit om stedelijke en regionale profielen op te stellen.*
------------	--	--	---

* Deze argumenten in de tweepolige interpretatie moeilijk in een categorie te plaatsen

Bijlage 3 - Grafiek zwaartepunten argumentatie Boltanski en Thevenot

Bijlage 4 - Interpretatie waarde-regimes

De zes waarde regimes						
	The inspired worl	The domestic world	The world of Fame	The civic world	The market world	The industrial world
	Gevoelens en passies, het maken en ervaren van kunst. De autonome kant van de kunsten die veranderlijk is, belangrijke begrippen hierbij zijn onder andere creatie, passie en risico.	Begrippen als generaties, gewoontes, tradities en hiërarchieën. In context van de kunsten heeft dit regime betrekking tot de geschiedenis, afkomst en erfgoed.	Belangrijke begrippen hierbij zijn meningen, publiek en identificatie; samengevat gaat dit regime gaat over public relations en marketing.	Dit regime gaat het over het collectief, de massa en de publieke ruimte (185-193).	Bij dit regime staat de concurrentie centraal. Begrippen die hier bij horen zijn zakelijk, geld/winst en bijvoorbeeld resultaten.	Dit is het professionele regime. Het is gecentreerd rondom efficiëntie waarmee het gericht is op prestatie, productiviteit en capaciteit.
EDUCATIE	<ul style="list-style-type: none"> - Het gaat erom dat jongeren leren nieuwsgierig te zijn naar wat anders en onbekend is, dat zij zichzelf en hun creativiteit ontwikkelen. Om in een open samenleving te kunnen slagen moeten jongeren leren nieuwsgierig te zijn. - Muziek heeft een belangrijke intrinsieke waarde. Daarnaast zijn 'muzikale vaardigheden, waaronder luisteren naar en meezingen met muziek, nauw verstrengeld (...) met een scala aan sociale, emotionele, cognitieve en motorische vaardigheden. - Het kabinet wil scholen ook uitdagen cultuur te bezoeken die schuurt. - Het jeugdtheater, de jeugdfilm en kinderboeken uit Nederland hebben een sterke reputatie als het gaat om een confrontatie met een andere zienswijze. 	<ul style="list-style-type: none"> - Het bereik van cultuur via internet is de afgelopen jaren gegroeid, ook voor erfgoed. - De kunsten en het erfgoed laten ons het eigene met andere ogen zien. - Dankzij hun beelden en verhalen kunnen we onze eigen voorstelling van de wereld kritisch toetsen en ontwikkelen. - Het kabinet vindt het belangrijk de kennis over onze gedeelde geschiedenis, waarden en vrijheden te vergroten. - Het erfgoed is van belang om het verhaal te blijven vertellen van het dorp, de stad en Nederland in Europa. - Het Regeerakkoord benoemt het belang onze Nederlandse historie en waarden actief uit te dragen. - Het kabinet wil 'de kennis over onze gedeelde geschiedenis, waarden en vrijheden vergroten. - Ook investeert het kabinet extra in cultuur en in historisch-democratisch bewustzijn. 		<ul style="list-style-type: none"> - Cultuur kan de weg vrij maken voor nieuwe ideeën en helpt ons anderen te begrijpen. - Mensen geven betekenis aan hun leefomgeving door verhalen over en betrokkenheid bij erfgoed. - Cultuur heeft betekenis voor de toekomst van ons land, voor het debat over identiteit en voor de zoektocht naar wat ons allen bindt. Het kabinet vindt het belangrijk de kennis over onze gedeelde geschiedenis, waarden en vrijheden te vergroten. 	<ul style="list-style-type: none"> - Het kabinet vindt dat kunst en cultuur thuishoort in het curriculum op het primair en voortgezet onderwijs. 	
INTRINSIEK	<ul style="list-style-type: none"> - Schrijvers, theatermakers, filmers, ontwerpers en beeldend kunstenaars vertellen de verhalen over onze omgeving en de wereld. Ze dagen onze verbeeldingskracht uit. - Cultuur heeft in de eerste plaats een eigen, intrinsieke waarde. Als uiting van allerdiepste gedachten of zielenroerselen, van schoonheid en verfijning, of juist van confrontatie en rauwheid. - Cultuur maakt nieuwsgierig. - Mensen hebben ook eigen culturele voorkeuren waarmee ze zich onderscheiden. - Cultuur kan vooruit lopen op de tijdgeest en die (mede)bepalen. Cultuur kan de tijdgeest vangen en ertegenin gaan. 	<ul style="list-style-type: none"> - Maar voor alles hebben monumenten, historische binnensteden, cultuurlandschappen en musea een waarde in zichzelf: ze zijn de dragers van het verleden die we koesteren om hun eigen kracht en schoonheid. 		<ul style="list-style-type: none"> - Het is belangrijk dat iedereen al vroeg met cultuur in aanraking komt. 	<ul style="list-style-type: none"> - Cultuur heeft een eigen waarde, maar staat niet op zichzelf. 	

INNOVATIE	<ul style="list-style-type: none"> - Erfgoed, zoals monumenten en musea, laat zien waar we vandaan komen, wat ons heden is en hoe we ons ontwikkelen. - Dit kabinet wil de betekenis van erfgoed en ontwerp behouden door het te verbinden aan de actuele opgaven waar we nu voor staan. - Met creativiteit en ontwerp en vanuit onze traditie van vormgeving wil het kabinet meewerken aan oplossingen die bijdragen aan een leefomgeving met karakter en met kwaliteit. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zij laten Nederland zien als land dat zich internationaal kan meten met een rijk en gevarieerd cultuuraanbod, als een land dat open staat voor internationale samenwerking en als een land dat voor innovatieve oplossingen zorgt. - Nederland onderscheidt zich door een vernieuwend en onconventioneel profiel. - Het kabinet werkt in het kader van het topsectorenbeleid aan het versterken van de creatieve industrie, die ook buiten de landsgrenzen een bijdrage levert aan urgente opgaven die wereldwijd spelen, zoals verstedelijking, klimaatverandering en energietransitie. - Het is belangrijk dat de sector zelf initiatief blijft tonen 	<ul style="list-style-type: none"> - Het kabinet wil ruimte bieden aan een diversiteit van verhalen en kunstuitingen en aan een nieuwe generatie makers, zodat het cultuurbeleid bij de tijd blijft en het aanbod aantrekkelijk blijft voor de gehele bevolking. - Daarnaast wil dit kabinet andere kunstvormen, bijvoorbeeld digitale cultuur, virtual reality-kunst en mode een impuls geven. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ze verzamelen uiteenlopende expertise en maken gebruik van verschillende platforms. - Een open samenleving als Nederland kan zich stilstand eenvoudigweg niet veroorloven. Kunst verzet zich tegen stilstand. 	<ul style="list-style-type: none"> - Makers trekken zich steeds minder van de scheidslijnen tussen genres aan. - De sector stelt zich als doel dat goed werkgeverschap, goed opdrachtgeverschap en goed ondernemerschap 'het nieuwe normaal worden'.
TALENT	<ul style="list-style-type: none"> - Het kabinet vindt het belangrijk aan te sluiten bij de eigentijdse benadering in het culturele veld; ook jonge designers laten zich inspireren door oude ambachten en maken nieuwe, eigentijdse producten. 			<ul style="list-style-type: none"> - Het is niet vanzelfsprekend dat Nederland zijn internationale topositie behoudt als we niet ook in deze kunstvormen investeren. - Nederland heeft architecten, beeldend kunstenaars, schrijvers en ontwerpers die tot de internationale top behoren. - Dit kabinet wil deze nieuwe groepen makers de kans bieden in de voorhoede te komen. - De ontwikkeling van talent krijgt tegenwoordig langzaam verschillende wegen vorm. 	<ul style="list-style-type: none"> - Met het culturele veld en de Raad voor Cultuur vindt het kabinet het belangrijk dat de toekomstige plannen niet van bovenop worden vormgegeven, maar aansluiten bij de kracht en de ontwikkelingen in het culturele veld zelf.
TOEGANG	<ul style="list-style-type: none"> - Het kabinet erkent en waardeert de vele vrijwilligers die zich inzetten voor ons erfgoed. Het wil de inzet van mensen bij het behoud en de ontwikkeling van erfgoed stimuleren en ondersteunen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Cultuur is grenzeloos. 	<ul style="list-style-type: none"> - Daarom vindt het kabinet het belangrijk te investeren in digitale toegankelijkheid van erfgoed. - Ik beschouw de Europese Unie vooral als een gemeenschap van waarden. Cultuur geeft uitdrukking aan essentiële waarden als vrijheid van meningsuiting, tolerantie en culturele diversiteit. - Het bereik van cultuur via internet is de afgelopen jaren gegroeid, ook voor erfgoed. - Met die nieuwe generatie zullen we de diversiteit van het culturele leven vergroten. De nieuwe generatie spreekt een eigen taal, heeft eigen verhalen en spreekt het publiek van deze tijd aan. - Ze vormen een collectief en staan zo sterker. - Cultuur is voor iedereen in Nederland. - Ruimte voor nieuwe makers en cultuur. - Door aandacht voor andere kunstvormen en nieuwe generaties wil het kabinet ook die groepen bereiken die zich misschien minder aangesproken voelen door de verhalen die nu in schouwburgen, concertzalen en musea verteld worden. - Bij de toegankelijkheid van cultuur hoort een evenwichtige spreiding. Het Regeerakkoord is daar duidelijk over: 'Het is belangrijk dat het kunst- en cultuuraanbod voor iedereen bereikbaar is, zowel in de Randstad als de regio.' - Cultuur is daarom van en voor iedereen. - Nieuwe generaties hebben een voorkeur voor andere genres en verhalen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Het kabinet hecht aan de toegankelijkheid van erfgoed en wil daarom onderzoeken of aspecten als sociale waarde, toegankelijkheid en verduurzaming kunnen worden vertaald in financiële ondersteuning. - Het kabinet vindt het belangrijk dat er in steden, dorpen en in het landelijk gebied ruimte blijft voor creativiteit. Voor de aantrekkelijkheid van de steden en voor innovatie en vernieuwing zijn deze broedplaatsen nodig. 	<ul style="list-style-type: none"> - Het bereik van cultuur via internet is de afgelopen jaren gegroeid, ook voor erfgoed. - Het kabinet erkent en waardeert de vele vrijwilligers die zich inzetten voor ons erfgoed. Het wil de inzet van mensen bij het behoud en de ontwikkeling van erfgoed stimuleren en ondersteunen. - In Nederland doen we ook zelf veel aan cultuur.

<ul style="list-style-type: none"> - Een gezonde samenleving kent een evenwicht tussen het nieuwe en het vertrouwde. - Monumenten, landschappen en historische gebouwen zijn bakens in een veranderende omgeving. - Vanuit deze kennis over onze eigen achtergrond leren we waar we vandaan komen en leren we daarop te reflecteren. Van hieruit kunnen we onszelf en de samenleving verder ontwikkelen. - Een leefomgeving met karakter - In het Nederlands cultuurbeleid is vanouds oog voor de grote kwaliteit van gerenommeerde gezelschappen, symfonische orkesten en musea. - Mensen hechten aan een herkenbare leefomgeving. - Het is van belang om op een goede manier met onze monumenten, ons cultuurlandschap, onze dorpen en steden om te gaan en de kracht van ontwerp te benutten. - Het belang van erfgoed voor de identiteit en de aantrekkelijkheid van onze leefomgeving wordt breed gedeeld. Nederland is een land waarin de mens het landschap met vernuft zelf heeft gemaakt. - In de leefomgeving zien we onze cultuurgeschiedenis terug in de archeologische vindplaatsen, monumenten en het landschap. - De waarde van erfgoed ligt vaak in de combinatie van gebruik, maatschappelijke betekenis en de cultuurhistorische betekenis. - Volkscultuur (immaterieel erfgoed) is wat mensen samen beoefenen en wat hen verbindt. - Dit doet het kabinet om ervoor te zorgen dat ook toekomstige generaties hiervan blijven genieten en het erfgoed blijven beleven. - Het biedt in de veranderende wereld van globalisering een houvast voor de toekomst. 	<ul style="list-style-type: none"> - Musea, archieven en monumenten laten door beelden, verhalen, film, muziek en ambachten zien hoe we in een Europese traditie staan en Europese waarden delen. - Nieuwe aankopen verrijken de collecties van Nederlandse musea en bieden inspiratie voor nieuwe presentaties voor een groot publiek. - In een tijd waarin de diplomatieke paden door spanningen soms smaller worden, blijkt cultuur vaak een belangrijke en nog steeds goed begaanbare weg. - In een tijd waarin de diplomatieke paden door spanningen soms smaller worden, blijkt cultuur vaak een belangrijke en nog steeds goed begaanbare weg. - Het beleidskader voor het internationaal cultuurbeleid kent een nadrukkelijke rol toe aan cultuur om sociale en economische belangen van Nederland in het buitenland uit te dragen, waaronder de rol van cultuur bij het ondersteunen van beleidsdoelstellingen op het gebied van gendergelijkheid en LHBTI. 	<ul style="list-style-type: none"> - Door cultuur kunnen we het gesprek aangaan over gevoelige onderwerpen. - Erfgoed kan een schakel vormen tussen oud en jong, tussen verschillende groepen in de samenleving. - Erfgoed is een gemeenschappelijk goed voor de samenleving en heeft een belangrijke sociale waarde. - Meer aandacht voor historische en maatschappelijke ontwikkelingen helpt bij het begrijpen van elkaars achtergronden en cultuur. - Als ouderen cultuur bezoeken, draagt dit eraan bij dat zij zo lang mogelijk mee kunnen doen. - Die voorkeuren kunnen naast elkaar bestaan, tegen elkaar ingaan of zelfs in conflict met elkaar zijn. Die spanning is kenmerkend voor een dynamische samenleving. - Cultuur heeft ook een verbindende kracht. - Cultuur wordt levend gehouden door mensen en is daarom steeds in ontwikkeling. Door cultuur nemen mensen deel aan de maatschappij. - Het cultuurbeleid moet bij de tijd blijven om meer mensen, vooral ook jongere generaties aan te spreken met andere verhalen en cultuurvormen. - Deelnemen aan cultuur is een manier om deel te nemen en mede vorm te geven aan de samenleving - een essentieel element van burgerschap. - Erfgoed is daarmee een mooi voorbeeld van hoe cultuur een verbindende kracht in onze samenleving kan zijn. - Een samenleving met een sterke culturele sector voelt beter aan wat de tijd vraagt dan een samenleving die het zonder die thermometer moet stellen. In onze tijd zijn die maatschappelijke functies van cultuur onmisbaar. Als rationalisering en rendement dominante thema's zijn in een samenleving, is cultuur als tegenkracht van cruciaal belang. - Daarnaast heeft cultuur ook een belangrijke maatschappelijke functie, als thermometer voor de tijdgeest. - Daarom is het belangrijk dat zo veel mogelijk mensen – van jongs af aan - meedoen aan cultuur; het maken of er gewoon van genieten. - Het kabinet wil dat nog meer scholen goed muziekonderwijs kunnen geven. - Een nieuwe generatie betreedt met andere kunstvormen het podium en speelt in op het publiek van deze tijd. - Een aantal van de maatregelen van dit kabinet is er dan ook op gericht om de diversiteit in het culturele veld te stimuleren, ruimte voor nieuwe makers en cultuur. 	<ul style="list-style-type: none"> - We zien de toegenomen waarde van ons erfgoed voor recreatie en toerisme, voor het vestigingsklimaat en de toekomst van onze wijken, dorpen en steden. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aansluitend bij de Verkenning van de Raad voor Cultuur nodigt het kabinet de andere overheden uit om stedelijke en regionale profielen op te stellen. - Het kabinet wil de nieuwe periode in overleg met de steden en provincies voorbereiden. - Samenwerking tussen cultuurbeleid en buitenlandbeleid heeft daarbij een meerwaarde. - Het rijk wil gemeenten aanmoedigen kerkenvisies op te stellen om gezamenlijk te kunnen besluiten waar we bij ons religieus erfgoed op in gaan zetten. - Daarom is het belangrijk om als overheden de grenzen tussen het cultuurbeleid en andere beleidsterreinen te slechten. - Het kabinet ziet een wens van stedelijke regio's zich meer te profileren met cultuur. - Een belangrijk aandachtspunt daarbij is de samenwerking tussen het culturele veld en de verschillende overheden. - Sterke culturele sector - Als het land dreigt in te dutten, schudden kunstenaars het weer wakker.
---	---	--	---	---